जिल्ला समन्वय समिति

गोपि कृष्ण खनाल

कर्मचारी र जनप्रतिनीधि

जिल्ला समन्वय समिति

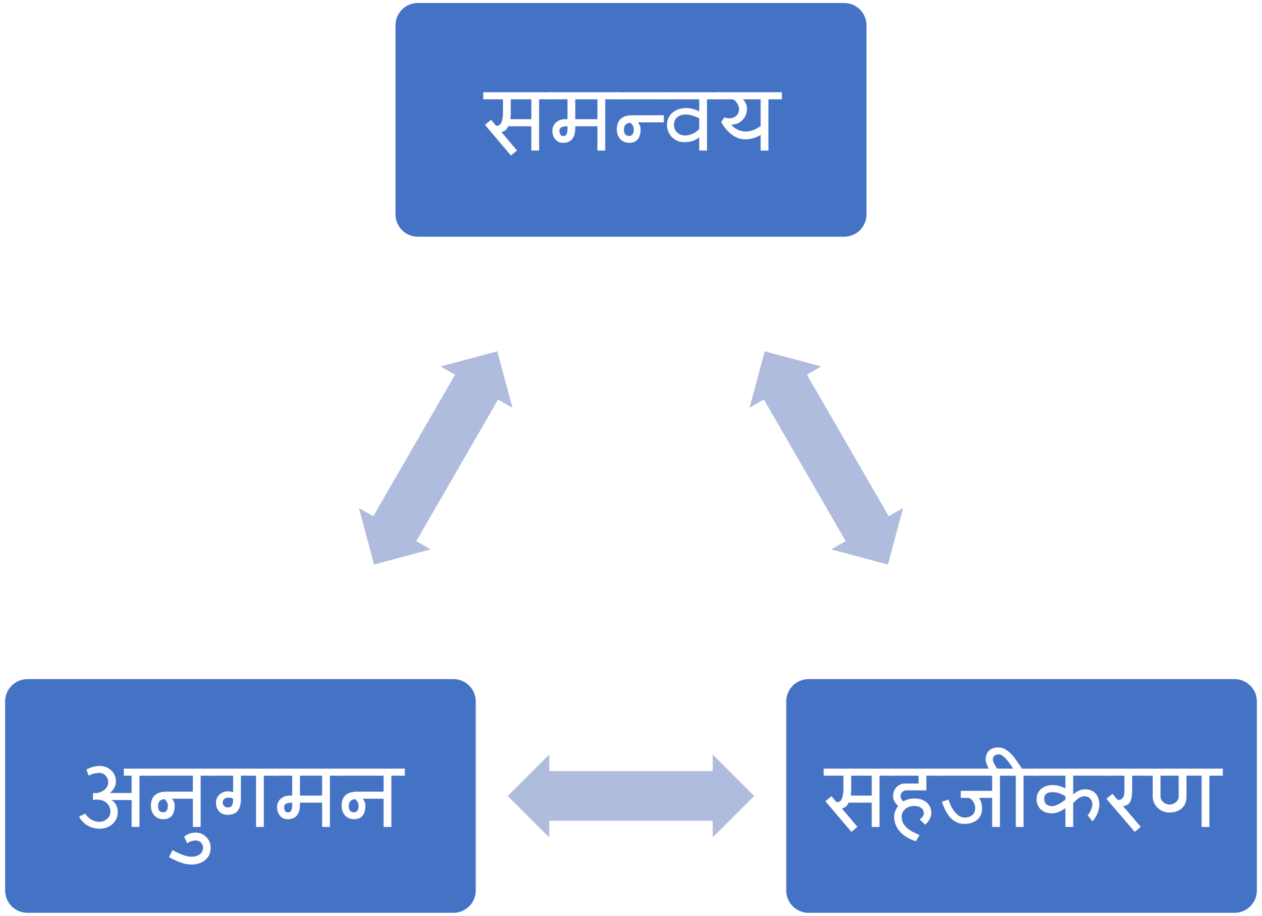

समन्वय अनुगमन र सहजीकरण

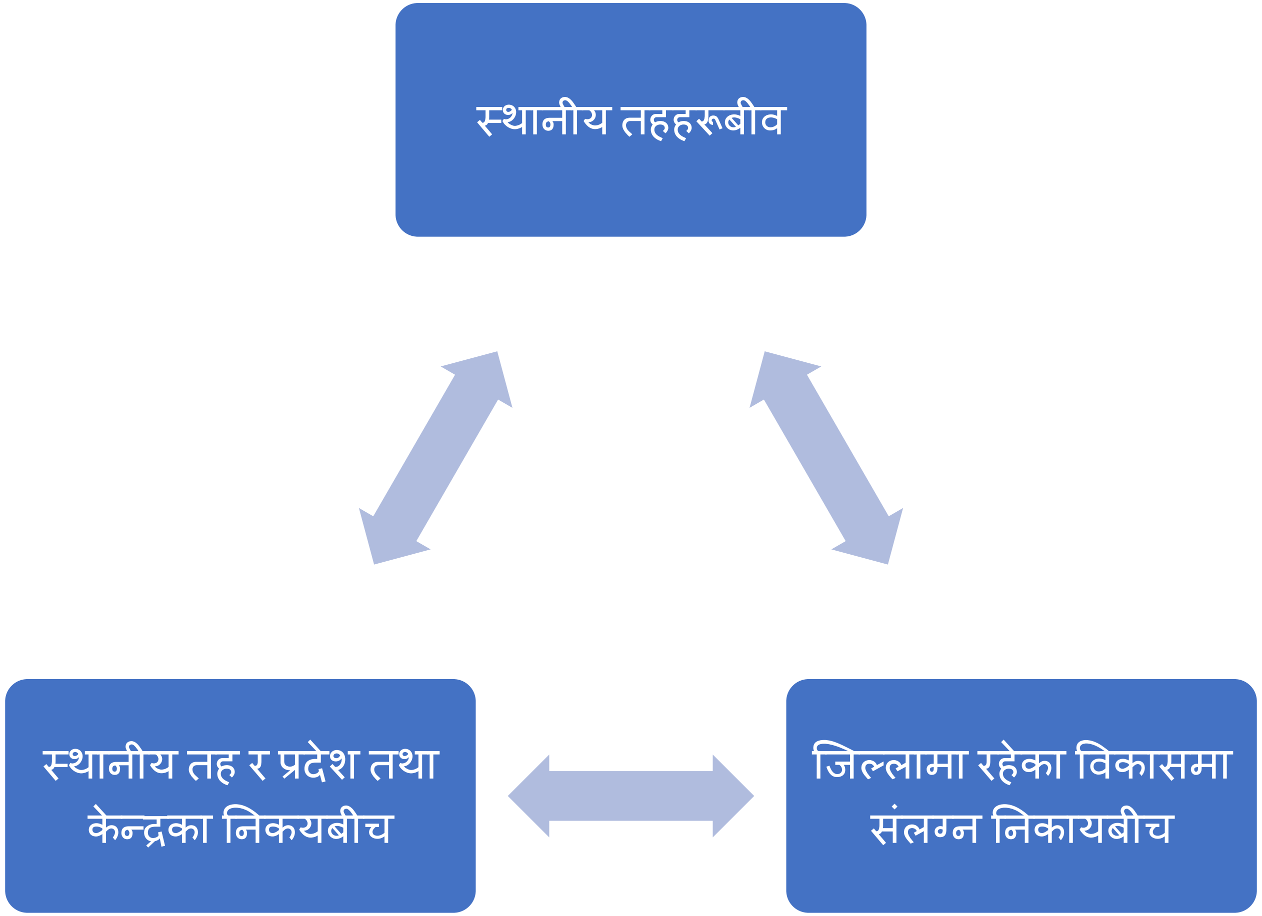

जिल्ला समन्वय समितिका अनुगमन संयन्त्रहरू

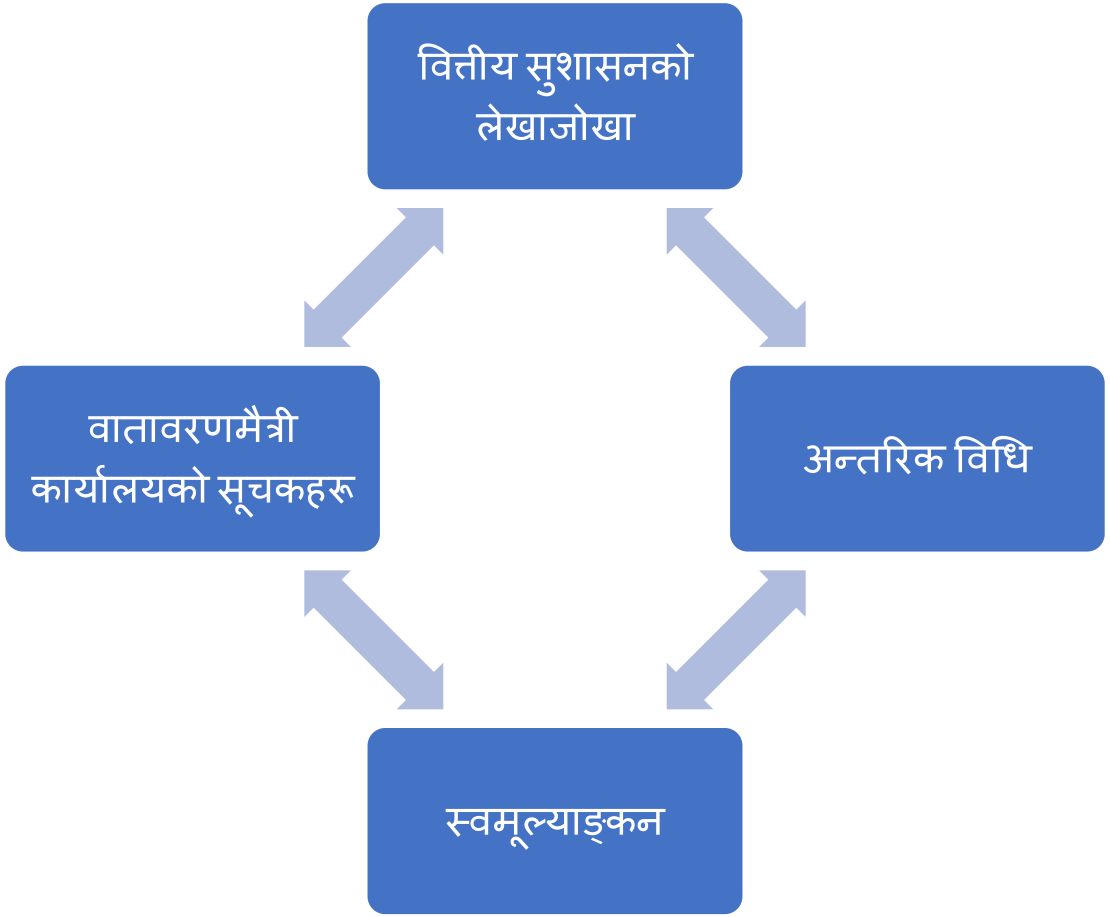

समन्वय बैठकहरू

- जिल्ला भरका सामुदायिक बन उपभोक्ता समितिसँग
- उद्योगी तथा व्यबसायीसँग
- जिल्लामा कार्यरत अन्तराष्ट्रिय संस्थासँग
- जिल्लाम कार्यरत गैसस सँग
- जिल्लामा कार्यरत निर्माण व्यबसायसँग
- अन्य क्षेत्रसँग

अनुगमनका क्षेत्रहरू

- नदीजन्य पदार्थको व्यवस्थापन
- राजस्व ठेक्काहरू
- जमिनकको उपयोग
- ऐन कानूनको गुणस्तर
- योजनाको गुणस्तर
- मध्यकालीन खर्चको अवस्था
- आवधिक योजनाको अवस्था
- वातावरण र बालमैत्री स्थानीय शासनको अवस्था
- भवन निर्माण मापदण्ड र संहिताको प्रयोग
- सार्वजनिक जमिनको संरक्षण
- सम्पदाको संरक्षण
- बजारको अवस्था

अनुगमनका नतिजाको प्रवाह

- सरोकारवालालाई सुचना प्रवाह
- वेबसाईट मार्फत
- मेडिया सम्मेलन
- चौमासिक सार्वजनिक सुनुवाई
- अख्तियार प्राप्त निकायमा जानकारी

सहजीकरणका विधिहरू

- क्षमता विकास कार्यक्रम
- सशक्तिकरण कार्यक्रमको माध्यमबाट
- असल अभ्यासको आदनप्रदानबाट
- सूचनाको जानकारीबाट
- वकालत, बहस पैरवी
- सामाजिक परीक्षणका विधिबाट

जिल्ला समन्वय समितिका स्रोतहरू

- नेपाल सरकारबाट प्राप्त अनुदान
- प्रदेश सरकारबाट प्राप्त अनुदान
- स्थानीय तहबाट प्राप्त रकम
- नेपाल सरकारले गरेको व्यवस्था अनुसार स्वआम्दानी
- विविध

वित्तीय सुशासन

सरकारका आर्थिक कार्यहरू
Economic Roles of Government

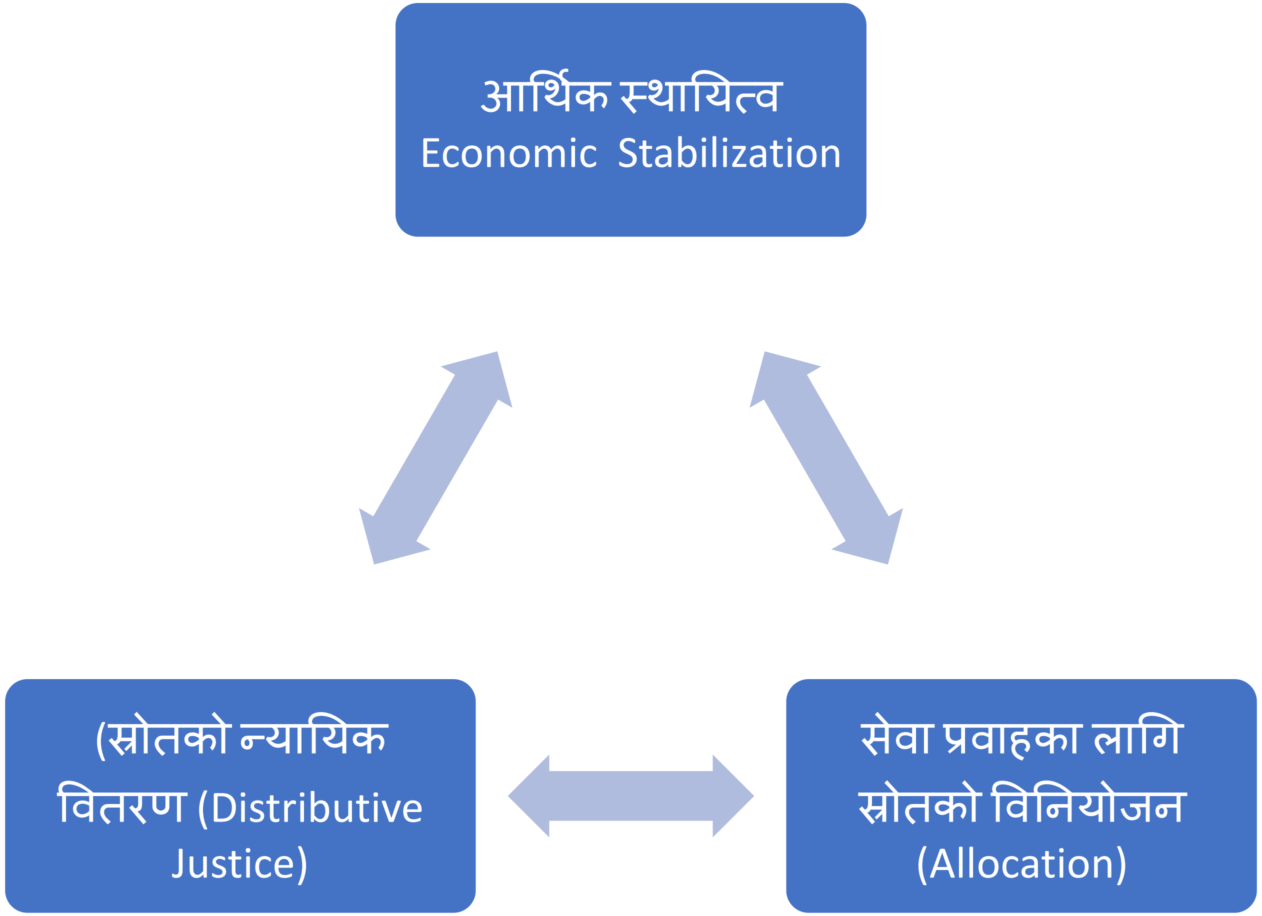

स्थानीय सार्वजनिक वित्तका प्रमुख चुनौतीहरू

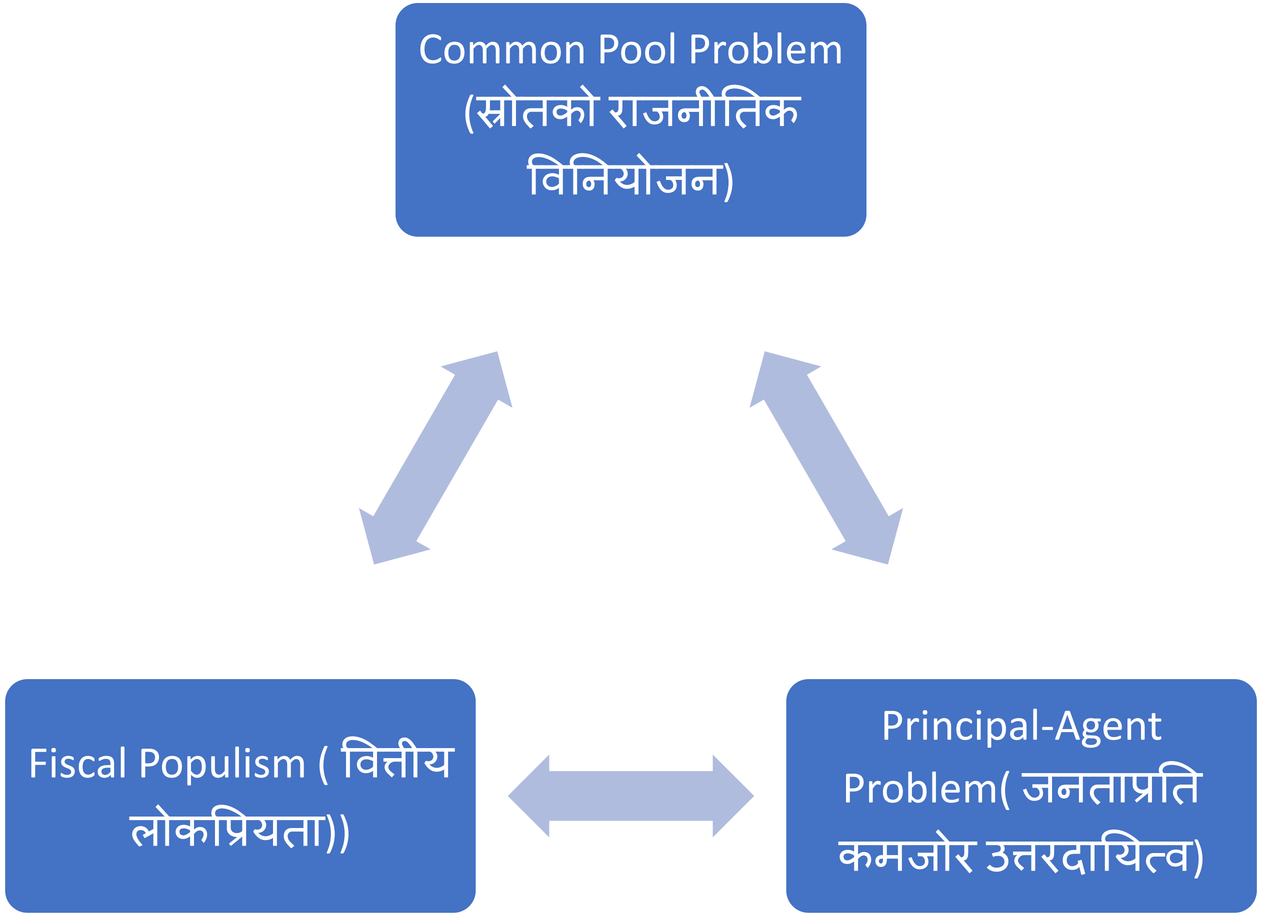

डरको जोखिम र वित्तीय सुशासन जोखिमबीचको सम्बन्ध

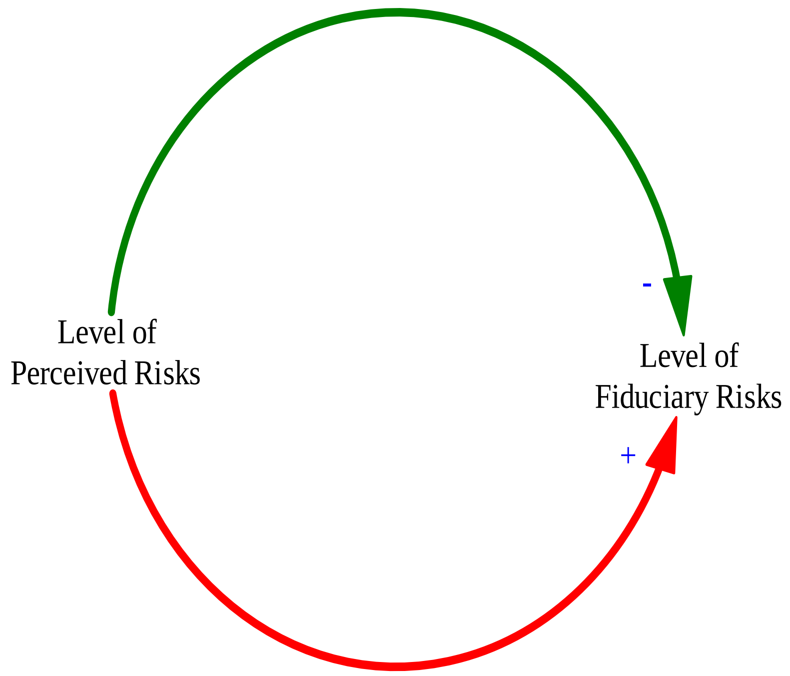

वित्तीय सुशासन जोखिम

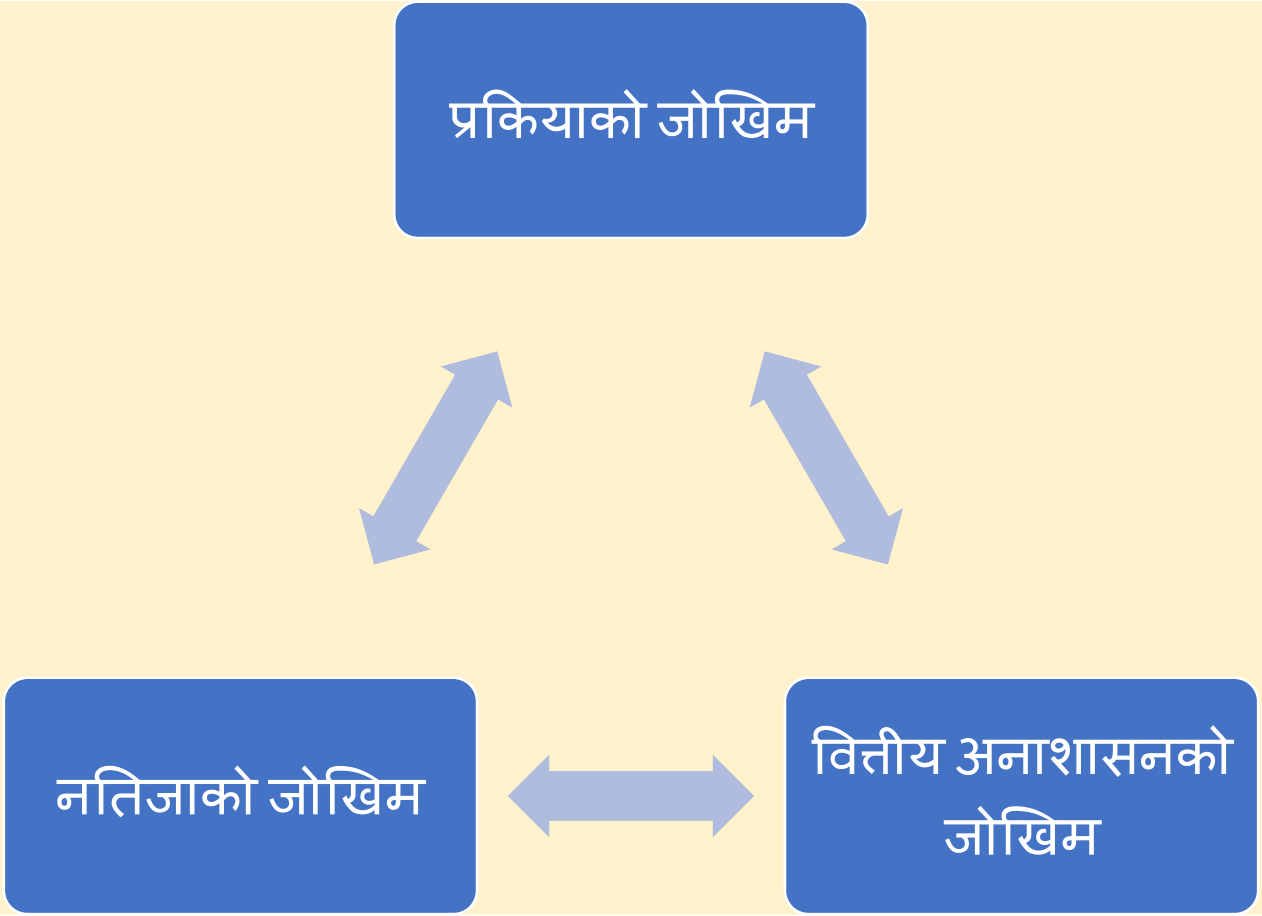

वित्तीय सुशासन जोखिमका सूचकहरू

- नतिजाको जोखिम” भन्नाले सार्वजनिक श्रोत साधनको प्रयोगबाट लक्षित वर्गको जीवनस्तरमा परिणाममुखी सकारात्मक परिवर्तन आउन नसक्ने सम्भावनाको जोखिम सम्झनुपर्छ।
- “प्रक्रियाको जोखिम” भन्नाले सार्वजनिक वित्तीय साधन स्रोतको प्रयोग गर्दा प्रचलित कानूनले निर्धारण गरेको विधिसम्मत प्रकृयाको उल्लङ्घनको सम्भावनाको जोखिमलाई सम्झनुपर्छ ।
- वित्तीय अनुशासनको जोखिम” भन्नाले सार्वजनिक पद शक्ति र श्रोत साधनलाई निजी फाइदाको लागि दुरूपयोग हुन सक्ने सम्भावनाको जोखिमलाई सम्झनुपर्छ ।

मूल्याङ्कनको विषयक्षेत्र

- योजना, बजेट तथा कार्यक्रम व्यवस्थापन
  - प्रक्रिया
  - अनुशासन
  - नतिजा
- कार्यान्वयन क्षमता तथा व्यवस्थापन
  - प्रक्रिया
  - अनुशासन
  - नतिजा
- लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन
  - प्रक्रिया
  - अनुशासन
  - नतिजा
- अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा लेखापरीक्षण
  - प्रक्रिया
  - अनुशासन
  - नतिजा
- राजस्व व्यवस्थापन
  - प्रक्रिया
  - अनुशासन
  - नतिजा

सूचकको अङ्कभार

सि. नं.	विषय क्षेत्र	सूचकगत प्राप्ताङ्क				कुल प्राप्ताङ्क
		जम्मा	प्रक्रिया सूचक	नतिजा सूचक	वित्तीय अनुशासन नियन्त्रणका सूचक	
१	सूचक क्षेत्र १ : योजना बजेट तथा कार्यक्रमको व्यवस्थापन	२१	१५	२	४	
२	सूचक क्षेत्र २ : कार्यान्वयन क्षामता तथा व्यवस्थापन	२९	१४	४	११	
३	सूचक क्षेत्र ३ : लेखांकन तथा प्रतिवेदन	१७	१०	२	५	
४	सूचक क्षेत्र ४ : अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा लेखापरीक्षण	१६	५	३	८	
५	सूचक क्षेत्र ५ : राजश्व व्यवस्थापन	१७	९	२	६	
कुल जम्मा		१००	५३	१३	३४	

जिल्ला समन्वय समितिको भूमिका

- यस कार्यविधि बमोजिम स्थानीय तहहरूको मूल्याङ्कन गर्ने।
- मूल्याङ्कनको प्रारम्भिक प्रतिवेदन पृष्ठपोषणको लागि सम्बन्धित स्थानीय तहमा पठाउने ।
- मूल्याङ्कनको अन्तिम नतिजा प्रदेश सरकारको आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय र मन्त्रालयमा पठाउने।
- मूल्याङ्कनको नतिजा मन्त्रालयबाट उपलब्ध गराइने सूचना प्रविधिमा आधारित ढाँचा (सफ्टवेयर) मा प्रबिष्टि गर्ने।

जोखिमको वर्गीकरण

प्रतिशत	मुल्याङ्कन
४०	उच्च जोखिम
४० देखि ८०	मध्यम जोखिम
८० भन्दा माथि	न्यून जोखिम

कार्यान्वयन क्षमता तथा व्यवस्थापन (नतिजा व्यवस्थापन)

1. गत आ.व.मा नेपाल सरकारबाट प्राप्त विशेष अनुदानको रकम शतप्रतिशत खर्च भएको ।
1. गत आ.व.मा प्रदेश सरकारबाट प्राप्त विशेष अनुदानको रकम शतप्रतिशत खर्च भएको।
1. गत आ.व.मा नेपाल सरकारबाट प्राप्त समपूरक अनुदानको रकम शतप्रतिशत खर्च भएको ।
1. गत आ.व.मा प्रदेश सरकारबाट प्राप्त समपूरक अनुदानको रकम शतप्रतिशत खर्च भएको ।
1. गत आ.j.मा कुल पूँजीगत बजेटको कम्तीमा ८० प्रतिशतभन्दा बढी वित्तीय प्रगति भएको ।
1. सडक यातायात गुरुयोजनाले तोकेको वार्षिक लक्ष्यको ८० प्रतिशतभन्दा वढी सडक निर्माण हुने गरेको।
1. स्थानीय तह संस्थागत मूल्याङ्कनमा ९० प्रतिशतभन्दा बढी अंकभार प्राप्त गरेको।

सूचकहरू

योजना, बजेट तथा कार्यक्रम व्यवस्थापन
(प्रक्रियाको व्यवस्थापन)

- एकीकृत/आवधिक विकास योजना तर्जुमा गर्दा भौगोलिक सूचना प्रणाली (Geographical Information System) मा आधारित रही सो यौजनामा श्रोत नक्सा सहित भू-उपयोग योजना, यातायात गुरुयोजना, वातावरण व्यवस्थापन योजनी, स्थानीय पूर्वाधार विकास योजना, स्थानीय आर्थिक विकास योजना र सामाजिक विकीस योजना समेत समावेश भएको (Spatial Based) र यसलाइ सभाबाट स्वीकृत गरिएको।
- एकीकृत आवधिक विकास योजना कार्यान्वयनका लागि योजना अवधिभरका लार्गि आवश्यक स्रोत र साधनको अनुमान सहित परियोजनाको सूचीसमेत तयार गरिएको ।
- मध्यमकालीन खर्च संरचना सहित विनियोजन ऐन, आर्थिक ऐन र वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमलाई असार १० गतेभित्र सभामा पेस गरी सभाबाट असार मसान्तसम्ममा पारित गरिएको।

संस्थागत स्वमूल्यांकनका केही मुख्य क्षेत्रहरू

Spatial Planning	Building bylaws and Codes	EFLG	CFLG	टोल विकास संस्था	सामाजिक सुरक्षा
फोहोर मैला व्यवस्थापन	औद्योगिक ग्राम	स्थानीय पूर्वाधार	आन्तरिक आय	सूत्रको प्रयोग	संगठन विकास
सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापन	वडाले दिने सेवा	घुम्ती सेवा	सामाजिक समावेशिकरण	न्यायिक समिति	अग्नी नियन्त्रण

मूल्याङ्कन नतिजा सूचकको भार

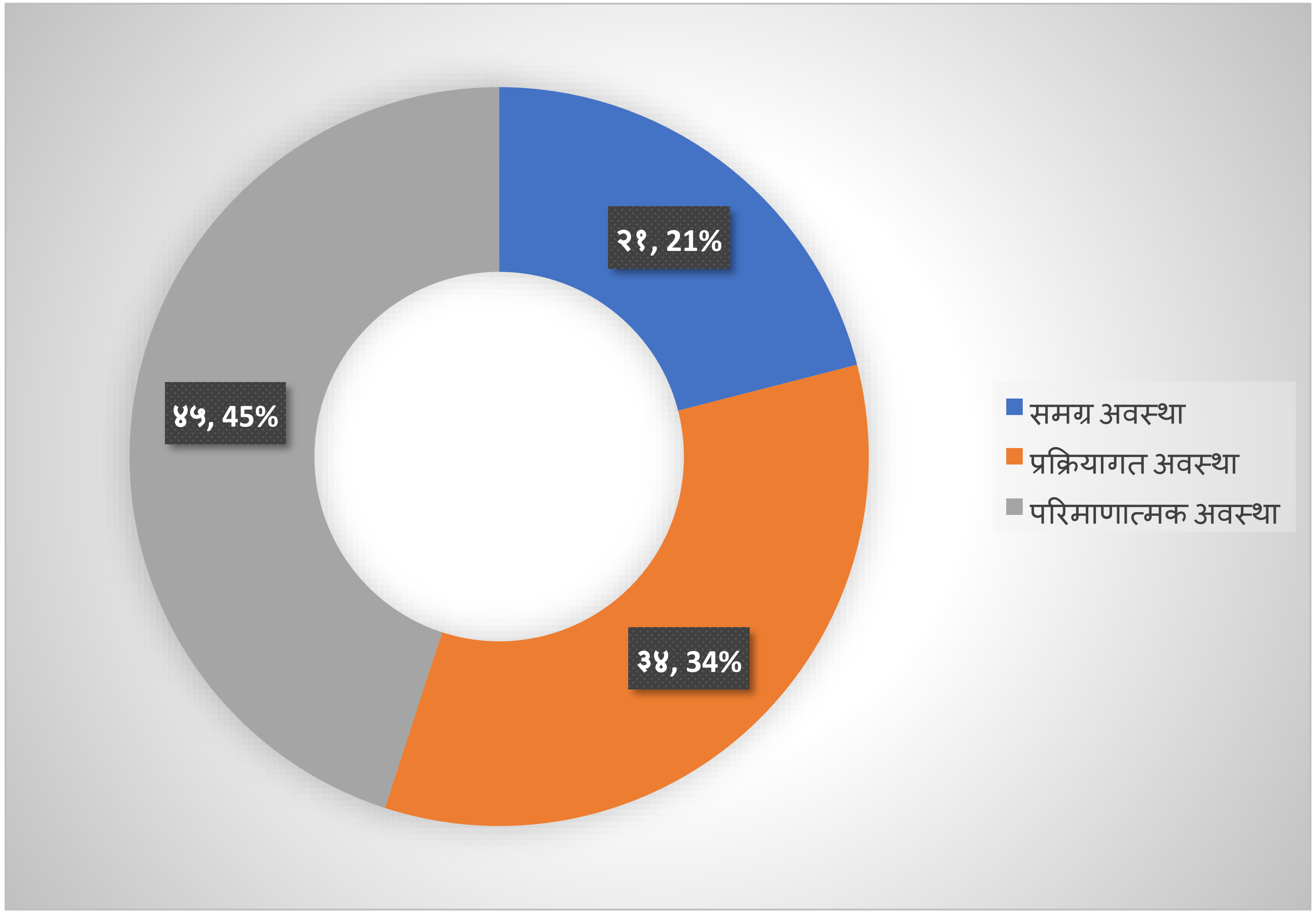

स्वमूल्याङ्कन प्रकृया

१ • निर्वाचित जनप्रतिनिधि र कर्मचारीहरुलाई अभिमुखीकरण गर्ने।

२ • एक जना अधिकृत कर्मचारीलाई सम्पर्क व्यक्ति तोक्ने।

३ • प्रारम्भिक नतिजा छलफलका लागि कार्यपालिकाको बैठकमा पेश गर्ने।

४ • कार्यपालिकाले सम्वन्धित विषय क्षेत्रको यथार्थ अङ्कभार निर्धारण गर्ने।

५ • स्वमूल्याङ्कनको अन्तिम नतिजा कार्यपालिकाबाट अनुमोदन गर्ने।

६ • मूल्याङ्कनको नतिजा वेवसाइट र सूचना पाटी मार्फत सार्वजनिक गर्ने र जि स स, प्रदेश र मन्त्रालयमा पठाउने

७ • स्वमूल्याङ्कनको अन्तिम नतिजा छलफलको लागि सभामा पेश गर्ने।

स्वमूल्याङ्कन गरिने समयावधि

- स्वमूल्याङ्कनको कार्य प्रत्येक आर्थिक वर्षको पौष मसान्तभित्र सम्पन्न गरिसक्नु पर्ने ।
- स्थानीय तहले स्वमूल्याङ्कनको नतिजा माघको पहिलो हप्ताभित्र आ-आफ्नो वेवसाइट र सूचनापाटीमा प्रकाशित गरी सम्बन्धित जिल्ला समन्वय समिति, प्रदेश सरकारको मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय र मन्त्रालयमा पठाउने ।

मन्त्रालयको भूमिका

- स्थानीय तहको माग र आवश्यकता अनुसार स्थलगत सहयोग र सहजीकरण गर्ने ।
- सहजीकरणको लागि जिल्ला समन्वय समितिलाई जिम्मेवारी दिन सकिने।
- प्रमाणीकरणका आधार एकीन गर्ने।
- स्वमूल्याङ्कनमा कमजोर नतिजा प्राप्त हुने स्थानीय तहमा सहजीकरण गर्न प्राथमिकतामा राख्ने ।

मन्त्रालयको भूमिका

- स्वमूल्याङ्कन नतिजालाई अर्थ मन्त्रालय, राष्ट्रिय प्राकृतिक श्रोत तथा वित्त आयोग, राष्ट्रिय योजना आयोग तथा नेपाल सरकारका अन्य निकायहरुलाई उपलब्ध गराउने ।
- स्वमूल्याङ्कन नतिजा उपर मन्त्रालयले प्रदेशगत रूपमा वार्षिक समीक्षा गर्ने ।
- नतिजाको आधारमा स्थानीय तहको क्षमता विकास योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने।
- स्वमूल्याङ्कनको नतिजा सङ्कलन, प्रशोधन, भण्डारण र सार्वजनिकीकरणको लागि सफ्टवेयर सञ्चालन गर्ने।

जिल्ला समन्वय समितिको भूमिका

- मूल्यांकन नतिजाको गूणस्तर परीक्षण
- स्थानी तहको अनुगमन गर्दा यसै कार्यविधिलाइ आधार मान्न सकिने
- नतिजाको जिल्लागत सार्वजनिकरणमा सहजीकरण
- मन्त्रालयले स्थानीय तहलाई दिएको पृष्ठपोषणको जानकारि जिससलाई दिनु पर्ने
- स्वमूल्याकन कार्यका लागि सहयोग र स्थलगत सहजीकरण
- स्वमूल्याकन कार्यमा जिल्लागत रुपमा प्राविधिक सहजीकरण

स्वमूल्याङ्कनको सूचकको अपेक्षा

- स्थानीय आर्थिक विकास
- स्थानीय वित्तीय अनुशासन
- लैंगिक समानता तथा सामाजिक सामाजिक समावेशीकरणको संस्थागत विकास
- योजनाबद्ध, तथा उत्थानशील बस्ती विकास
- सहभागितामूलक स्थानीय शासन
- स्थानीय पुर्वाधारको विकास
- वातावरणमैत्री र बालमैत्री स्थानीय शासनको प्रारुपको कार्यन्वयन
- टोल विकास संस्था मार्फत सामाजिक पूजीको विकास
- सक्षम र प्रभावकारी स्थानीय तहहरु

सूचकको कार्यन्वनका लागि स्थानीय तहले निर्माण गर्नु पर्ने केही दस्तावेजहरू

- स्थानीय क्षमता विकास योजना
- जोखिम संवेदनशील भू-उपयोग योजना
- वार्षिक खरिद योजना
- आर्थिक ऐन तथा विनियोजन ऐन
- Spatial Based एकीकृत आवधिक विकास योजना
- मध्यकालीन खर्च योजना
- आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको निर्देशिका
- सभा तथा कार्यपालिकाको बैठक संचालन विधि
- वार्षिक समीक्षा प्रतिवेदन
- स्थानीय तहको संगठन तथा व्यवस्थापन प्रतिवेदन
- कार्य सम्पादन करार सम्झौता
- स्थानीय तहको परियोजना बैंक
- वातावरण व्यवस्थापन योजना
- सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी स्थानीय कानुन र यसको कार्यन्वयन कार्ययोजना
- स्थानीय प्रारम्भिक वातावरण परीक्षण सम्बन्धी कानून
- राजस्व तथा खर्च प्रक्षेपण प्रतिवेदन
- आन्तरिक लेखा परीक्षण प्रतिवेदन
- उपभोक्ता संतुष्टी सर्वेक्षण
- स्थानीय तहको सेवा प्रवाह मापदन्ड
- न्याय सम्पादन कार्यविधि
- स्थानीय आर्थिक विकास योजना
- सडक यातायात गुरुयोजना
- सार्वजनिक निजी साझेदारी कानून
- वार्षिक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रतिवेदन
- टोल विकास संस्था सम्बन्धि कानून
- स्थानीय तहको बस्तुगत विवरण
- स्थानीय कानूनका राजपत्रहरू
- वार्षिक जिन्सी निरीक्षण प्रतिवेदन
- औद्दोगिक ग्रामको संचालन कार्यविधि
- दिगो विकासका लक्ष्यको स्थानीयकरण सम्बन्धी कार्ययोजना
- फोहोरमैला सम्बन्धी स्थानीय कानून

प्रशिक्षकले अध्ययन गर्नु पर्ने केही दस्तावेजहरू

- नेपालको संविधानमा रहेको स्थानीय तह सम्बन्धी व्यवस्था
- स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्वःमूल्याङ्कन कार्यविधि, २०७७
- सहरी योजना भवन निर्माण तथा बस्ती विकास सम्बन्धी मापदन्ड, २०७२
- वातावरण मैत्री स्थानीय शासनको प्रारुप
- बालमैत्री स्थानीय शासनको कार्यविधि
- यातायात गुरुयोजनाको मापदन्ड
- वातावरण संरक्षण ऐन
- बिभिन्न स्थानीय तहले गरेका असल अभ्यासहरु
- संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयबाट जारी गरिएका नमूना कानूनहरु
- दिगो विकासका लक्ष्यहरू
- सार्वजनिक खरिद ऐन तथा नियमावली
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४
- अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४
- राष्ट्रिय भवन संहिता
- उददोग मन्त्रालयबाट जारी गरिएको औद्योगिक ग्राम सम्बन्धी कार्यविधि
- टोल विकास संस्था सम्बन्धी कार्यविधि
- विशेष अनुदान र समपूरक अनुदान सम्बन्धी संघ र सम्बन्धित प्रदेशका कानूनहरु
- महालेखा परीक्षक र अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको स्थानीय तह सम्बन्धी प्रतिवेदनहरू

कार्यविधिले समेटेका केही नतिजा क्षेत्रहरू

- बालमैत्री स्थानीय शासनको प्रारुप
- वातावरणमैत्री स्थानीय शासनको प्रारुप
- भवन संहिताको कार्यन्वयन
- भवन मापदन्डको कार्यन्वयन
- जोखिम सदंवेदनशील भू-उपयोग योजनाको कार्यन्वयन
- बालबालिका पुनस्थापन केन्द्र, जेष्ट नागरिक आस्रय केन्द्र, अशक्त स्याहार केन्द्रको स्थापन
- टोल विकास संस्थाको गठन क्रियाशीलता
- एकीकृत फोहोर विसर्जन केन्द्र
- औद्योगिक ग्रामको स्थापना
- जग्गा एकीकरण वा बस्ती विकास वा जग्गा विकास कार्यक्र संचालन
- सबै वडामा मेलमिला केन्द्र गठन
- बाल उद्यान तथा हरियालि क्षेत्र विस्तार

वित्तीय अनुशासनका केही लक्ष्यहरु

पूजीगत खर्चको ८० प्रतिशत भन्दा बढी खर्च गरेको

राजस्व अनुमानको ९० प्रतिशतभन्दा बढी राजस्व संकलन भएको

आन्तरिक आय र राजस्व बाँडफाँटबाट प्रशासनिक खर्च पुर्याई पूजीगत कार्यक्रममा समेत खर्च गरेको

अन्तिम लेखापरीक्षणले कूल खर्चको १ % भन्दा कम बेरुजू औंल्याएको

वार्षिक खरिद योजना अनुसार मात्र खरिद कार्य गरिएको

कूल वार्षिक बजेटमा आन्तरिक आयको हिस्सा २० प्रतिशत भन्दा बढी रहेको

५ लाख भन्दा कम लागतका योजनाले कूल पूजिगत बजेटको ओगेटेको हिस्सा ३० प्रतिशत भन्दा कम रहेको

वार्षिक आन्तरिक आय बृद्धि गत वर्षको तुलनामा १० प्रतिशत भन्दा बढी रहेको

गैसस मार्फत योजना कार्यन्वयन गर्दा गैससको नगद लागत साझेदारी ३० प्रतिशत भन्दा बढि रहेको

स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्वमूल्याङ्कन कार्यविधि, २०७७

- माननीय मन्त्रीस्तरीय निर्णयबाट स्वीकृत भएको
- १० विषयक्षेत्रमा १०० वटा सूचक
- १०० अङ्कभार
- हरेक वर्ष मुल्याङ्न गर्नुपर्ने प्रावधान
- जनप्रतिनिधि र कर्मचारीहरुलाई उदेश्य र विधिबारे जानकारी गराउनु पर्ने
- स्वमूल्याङ्कनको नतिजा वेवसाईट मार्फत सार्वजनिक गर्नुपर्ने ।
- स्वमूल्याङ्कनको नतिजा कार्यपालिकाबाट अनुमोदन गराउनु पर्ने
- स्थानीय तहको सभामा जानकारी गराउनुपर्ने

स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्वमूल्याङ्कन कार्यविधि, २०७७

- स्वमूल्याङ्कनको अन्तिम नतिजाको प्रति कार्यपालिकाको बैठकबाट अनुमोदन भएको ७ दिनभित्र सम्वन्धित जिल्ला समन्वय समिति, प्रदेश सरकारको मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद् कार्यालय र मन्त्रालयमा पठाउनुपर्ने ।
- स्थानीय तहमा गरिने स्वमूल्याङ्कनको नतिजालाई एकीकृत रूपमा प्रविष्टि, भण्डारण, सुरक्षा, प्रस्तुतीकरण, नतिजा सार्वजनिकीकरण लगायतका कार्यमा सहयोग हुने मन्त्रालयले सफ्टवयर तयार गरी प्रयोगमा ल्याउनुपर्ने ।

स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्वमूल्याङ्कन कार्यविधि, २०७७

- मन्त्रालयले स्थानीय तहको स्वमूल्याङ्कन प्रक्रियालाई प्रभावकारी बनाउन सम्वन्धित स्थानीय तहको माग र आवश्यकता अनुसार स्थलगत सहयोग र सहजीकरण गर्न सक्ने ।
- सहयोग तथा स्थलगत सहजीकरण मन्त्रालयले आफैं वा सम्वन्धित जिल्ला समन्वय समितिलाई जिम्मेवारी दिई गर्न सक्ने ।
- मन्त्रालयले सहजीकरण गर्दा अघिल्लो आर्थिक वर्षको स्वमूल्याङ्कनमा कमजोर नतिजा प्राप्त हुने स्थानीय तहलाई प्राथमिकतामा राख्नुपर्ने ।
- प्रणाली सञ्चालन तथा व्यवस्थापनका लागि मन्त्रालयले सम्बन्धित शाखालाई जिम्मेवारी तोक्नुपर्ने ।

स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्वमूल्याङ्कन कार्यविधि, २०७७

- स्थानीय तहहरुको स्वमूल्याङ्कन नतिजालाई विश्लेषण गरी एकीकृत प्रतिवेदन मन्त्रालयले तयार गर्नुपर्ने ।
- मन्त्रालयले प्रतिवेदन जिल्लागत र प्रदेशगत रूपमा सार्वजनिक गर्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्ने।
- मन्त्रालयले स्थानीय तहको स्वमूल्याङ्कन नतिजा विश्लेषण गरी कमजोर नतिजा देखिएका स्थानीय तहहरुको क्षमता विकासको लागि कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न सक्ने ।
- मन्त्रालयले स्वमूल्याङ्कन नतिजालाई अर्थ मन्त्रालय, राष्ट्रिय प्राकृतिक श्रोत तथा वित्त आयोग, राष्ट्रिय योजना आयोग तथा आवश्यकता अनुसार नेपाल सरकारका अन्य निकायहरुलाई समेत उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्वमूल्याङ्कन कार्यविधि, २०७७

- स्वमूल्याङ्कन नतिजा उपर मन्त्रालयले प्रदेशगत रूपमा वार्षिक समीक्षा गर्न सक्ने ।

- स्वमूल्याङ्कनबाट प्राप्त नतिजा, स्थानीय तहको पृष्ठपोषण तथा समीक्षा कार्यक्रमबाट प्राप्त सुझावको आधारमा यस कार्यविधि बमोजिम गरिने स्वमूल्याङ्कनका सूचक वा अङ्कभारमा आवश्यक हेरफेर वा संशोधन मन्त्रालयले गर्न सक्ने ।
- स्वमूल्याङ्कन नतिजालाई स्थानीय तहको कार्यसम्पादन सूचकको आधारको रूपमा उपयोग गर्न सकिने र स्थानीय तहलाई वित्तीय हस्तान्तरण गर्दा यस कार्यविधी बमोजिमको नतिजालाई समेत आधार मान्न सकिने।
- मन्त्रालयले स्वमूल्याङ्कन नतिजको आधारमा उत्कृष्ट स्थानीय तहहरूको घोषणा गर्न सक्ने।

स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्वमूल्याङ्कन कार्यविधि, २०७७

- मन्त्रालयले मूल्याङ्कनको नतिजाको गुणस्तरको सुनिश्चितता परीक्षणको लागि आवश्यक प्रबन्ध मिलाउन सक्ने ।
- जिल्ला समन्वय समितिले स्थानीय तहहरुको अनुगमन गर्दा यस कार्यविधीलाई आधार मान्न सक्ने।

स्वमूल्याङ्कन विषयक्षेत्र

भौतिक पूर्वाधार

संस्थागत स्वमूल्याङ्कनमा जिससको स्थान

- स्व:मूल्याङ्कनको अन्तिम नतिजाप्रति कार्यपालिका बैठकबाट अनुमोदन भएको ७ दिन भित्र जिससमा पठाउनु पर्ने।यस्तो कार्य माघको पहिलो हप्ता भित्र गरिसक्नु पर्ने।
- स्व:मूल्याङ्कन कार्यका लागि आवश्यक सहयोग तथा स्थललगत सजहीकरणको जिम्मेवारी जिसस मार्फत् गरिने।
- नतिजाउपर पृष्ठपोषणको जानकारी जिससलाई प्रदान गर्नु पर्ने।
- जिल्ला समन्वय समितिले स्थानीय तहको अनुगमन गर्दा स्व:मूल्याङ्कनका कार्यविधिलाई आधार मान्न सक्ने।
- नतिजाको मूल्याङ्कनको गुणस्तरको सुनिश्चतता जिसस मार्फत गरिने।

नगरपालिकाकाको भाग्यरेखा कोर्ने दस्तावेजहरूको अवस्था कस्तो छ ?

- वातावरण मैत्री स्थानीय शासनको प्रारूप
- बालमैत्री स्थानीय शासनको प्रारुप
- स्थानीय आर्थिक विकास सूचकको कार्यन्वयन
- भवन संहिता र भवन निर्माण मापदण्ड
- वित्तीय सुशान सूचकहरू
- पोषणमैत्री स्थानीय शासनका सूचकहरू

चालु आर्थिक वर्षको यात्रा

- नयाँ जनप्रतिनिधिहरूको रणणीतिक योजना
- बजेट नीति तथा कार्यक्रम पारित गर्ने
- लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरण नीति पारित गर्ने
- वार्षिक खरिद योजना स्वीकृत गर्ने
- आय ठेक्काको व्यवस्थापन
- वित्तीय सुशासन लेखाजोखाको नतिजा सभामा छलफल
- स्थानीय तह संस्थागत क्षमता लेखाजोखाको नतिजा सभामा छलफल
- कार्यालयको वैज्ञानिक संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षणको निर्णय
- स्थानीय आर्थिक विकास संवाद समितिको गठन
- एक वडा एक आर्थिक विकास पहिचानको घोषणा
- टोल विकास संस्थाको गठन
- स्थानीय आर्थिक विकास सर्वेक्षण प्रतिवेदन
- स्थानीय आर्थिक विकास सूचकको लेखाजोखा

असल नगरका विशेषताहरु पुरा भएका छन वा छैन?

- योजनाबद्ध सहर
- समृद्ध सहर
- समावेशी सहर
- सभ्य सहर
- शिक्षित सहर
- आधुनिक पुर्वाधारयुक्त सहर
- प्रतिष्पर्धि सहर
- नविनतम तथा प्रविधिमैत्रि सहर
- हरित सहर
- सफा सहर
- सुरक्षित सहर
- उज्यालो सहर
- उत्थानशील सहर
- स्वस्थय सहर
- हिंड्नयोग्य सहर
- सास्कृतिक सहर

नागरिकको अपेक्षा

HIGH SCHOOL

POLICE
POLICE

HOSPITAL

ECO-INDUSTRIAL PARK

8'
10'
10'
10'
8'

मूल्याङ्कन

हामी कहाँ छौ?

- संस्थागत स्वमूल्याङ्कनको अंक
- वित्तीय सुशासन लेखाजोखाको अंक
- स्थानीय आर्थिक विकास सूचकमा अंक
- वालमैत्री वडाका संख्या
- वातावरणमैत्री वडाका संख्या
- सक्रिय टोल विकास संस्था
- कूल बजेटमा आन्तरिक आयको हिस्सा
- दिगो विकासका सूचकमा आएको अंक
- सार्वजनिक विद्यालयको सईई अंक
- प्रति व्यक्ति औसत आय

कहाँ पुग्ने?

- संस्थागत स्वमूल्याङ्कनको अंक
- वित्तीय सुशासन लेखाजोखाको अंक
- स्थानीय आर्थिक विकास सूचकमा अंक
- वालमैत्री वडाका संख्या
- वातावरणमैत्री वडाका संख्या
- सक्रिय टोल विकास संस्था
- कूल बजेटमा आन्तरिक आयको हिस्सा
- दिगो विकासका सूचकमा अंक
- सार्वजनिक विद्यालयको सईई अंक
- प्रति व्यक्ति औसत आय

वातावरण मैत्री कार्यालयको मासिक मूल्याङ्कन कसरी गर्ने

वातावरणमैत्री कार्यालय

सूचकहरु	छ (२)	आंशिक (१)	छैन (०)
सरसफाई			
▪ यस कार्यालयमा लैंगिक मैत्री सौचालयको व्यवस्था गरिएको छ			
▪ यस कार्यालयको हरेक सौचालयमा हातधुने साबुन र पानीको व्यवस्था गरिएको छ			
▪ यस कार्यालयमा सौचालयहरु भित्रका सामानहरु दुरुस्त रहेको र दैनिकरुपमा सरसफाई हुने गरेको छ			
▪ यस कार्यालयका हरेक कोठा, बरन्डा र परिसर दैनिकरुपमा सफाई हुने गरेको छ			
▪ यस कार्यालयको भित्ता, सिलिंग तथा पर्खालमा माकुराको जालो, धुलो, लेउ, अनावश्यक बिरुवा, झारपात, फोहोरका धब्बाहरु रहेका छैनन्।			
▪ यस कार्यालयको कार्यालय परिसरमा खुलारुपमा थोत्रा तथा अनावश्यक सामानहरु राखिने गरिएको छैन			
▪ यस कार्यालयको भवन भित्ता, र पर्खालमा जथाभावी पोस्टर, अनावश्यक भित्ते लेखन आदि रहेको छैन			

वातावरणमैत्री कार्यालयका सूचकहरू

कार्यालय भवनको मर्मत सम्भार			
▪ यस कार्यालयमा वर्षको एकपटक कार्यलय भवन तथा पर्खालहरुको रंगरोगन गर्ने गरिएको छ			
▪ यस कार्यालयका भित्ताहरुमा सुर्ति पान , खैनी आदि थुकी भित्ताहरु फोहोर गर्ने गरिएको छैन			
▪ यस कार्यालयले आफ्नो कार्यालय भवनको नियमितरुपमा मर्मत संभार गर्ने गरेको छ			
▪ यस कार्यालयका भवनका भित्ता तथा पर्खालहरु चर्किएको छैनन्।			
कार्यलयको सौन्दर्य र हरियाली			
▪ कार्यालयले आप्नो कार्यालयको कम्पाउन्डभित्र खाली रहेको जमिनमा फूल, विरुवा, दुबो सहितको सुन्दर बगैंचा निर्माण गरी कार्यालयलाई आकर्षक बनाएको छ			
▪ कार्यालयले आफ्नो बगैंचालाई कंतिमा एकपटक हेरचाह र रेखदेख गर्ने गरेको छ			
▪ कार्यालयले आफ्ना कर्मचारीहरु परिचालन गरी हरेक वर्ष June 5 अर्थात बिश्व वातावरण दिवसको दिन कार्यालयको स्वामित्व भएको जग्गा वा सार्वजनिक जमिनमा वृक्षारोपण गर्ने गरेको छ।			
▪ कार्यालयले आफ्नो परिसरमा कम्तिमा १० वटा बहुवर्षे बोट हुर्काएको छ			
▪ कार्यालयले बर्षातको पानि जमिनमुनि पठाऐ जमिनाको Recharge गर्ने व्यवस्था मिलाएको छ			

वातावरण मैत्री कार्यालयका सूचकहरू

फोहोरमैलाको व्यवस्थापन			
▪ कार्यालयले आफ्नो कार्यालयबाट निष्कासन हुने फोहोरलाई सडने र नसड्ने गरी बिभाजन गरी फोहोरको व्यवस्थापन गर्ने गरेको छ			
▪ कार्यालयले सड्ने फोहोरलाई कार्यालय परिसरभित्रै मल बनाउने गरेको वा अन्य तरिकाले व्यवस्थापन गर्ने गरेको छ			
▪ कार्यालयले नसड्ने फोहोर मध्ये प्लास्टिकलाई छुट्टै जम्मा गरी बिक्री वा बिर्धारित स्थलमा जम्मा गर्ने गरेको छ			
▪ कार्यालयले अन्य फोहोरमध्ये हानिकारक फोहोर (जस्तै व्याट्री, CFL चिम, फुटेको सिसा, फुटको बोतल, फुटेको Tube Light आदि र अन्य फोहोर छुट्टयाई अलग अलग जम्मा गरी निर्धारित स्थलमा राख्ने गरेको छ।			
▪ कार्यालयले आफ्नो कार्यालयसमग जोडिएको सडक पेटिलाइ नियमितरुपम सरसफाई गर्ने गरेको छ			
▪ कार्यालयले टुटेफुटेको सामान , थोत्रा सोफा , फाटेको कार्पेट, च्यातिएको तथा मैलो पर्दा प्रयोगमा ल्याउने गरेको छैन			
▪ कार्यालय परिसरभित्र र बाहिर फोहोर, धुलो, कागजका टुक्रा, तथा अन्य फोहोरजन्य बस्तु रहेका छैनन्।			
▪ कार्यालयमा मापदन्ड बाहिरका प्लास्टिकको झोला प्रयोगमा रोक लगाईएको छ			

वातावरणमैत्री कार्यालयका सूचकहरू

उर्जाको प्रयोग			
▪ कार्यालयले आफ्नो कार्यालयमा उर्जा खपत गर्ने चिमको प्रयोग गरेको छ			
▪ कार्यालयमा विद्‌दुतको लागि डिजेल, मट्टितेल, वा पेट्रोलबाट चल्ने उपकरणहरु प्रयोगमा ल्याएको छैन			
▪ कार्यालयले प्रयोगमा नआएको समयमा सबै प्रकारका विद्‌दुतिय उपकरणहरु बन्द गर्ने गरेको छ			
सवारी साधनको व्यवस्थापन			
▪ कार्यालयले सवारी साधनको नियमितरुपमा प्रदुषण नियन्त्रण जाँच गराई Green Sticker लिने गरेको छ			
▪ कार्यालयले पुराना सवारी साधनको नियमितरुपमा लिलाम बिक्रि गर्ने गरेको छ			

वातावरणमैत्री कार्यालयको सूचकहरू

सेवा ग्राहीका लागि प्रतिक्षालयको व्यवस्था			
• कार्यालयले आफ्नो कार्यालयको अग्रिमभागमा सेवाग्राहीका लागि घामपानीबाट जोगिने प्रतिक्षालयको व्यवस्था गरेको छ			
• कार्यालयको प्रतिक्षालयमा नियमितरुपमा सरसफाई हुने गरेको छ			
सेवाग्राहीका लागि सौचालय			
▪ कार्यालयले आफ्नो कार्यालयमा Toilet र Urinate सहितको महिला तथा पुरुषका लागि सार्वजनिम सौचालयको व्यवस्था गरेको छ			
▪ कार्यालयको सौचालयमा पानीको व्यवस्था गरिएको छ			
▪ शौचालयको नियमितरुपमा सरसफाई हुने गरेको छ			

वातावरणमैत्री कार्यालयको सूचकहरू

कार्यालय भवनको सुरक्षा र भू-कम्पीय प्रविधिको प्रयोग			
1) कार्यालयले आफ्ना सबै भवनहरुको नक्सा पास वा नियमित गरेको छ			
1) कार्यालयले सुरक्षाका लागि कार्यालय भित्र र बाहिर जाँदा यात्रुको झोला चेकजाँच गरेर मात्र भित्र र बाहिर जान दिने गरेको छ			
1) कार्यालयमा सुरक्षाका लागि कम्पाउन्डवाल लगाईएको छ			
1) कार्यालयका सबै भवनहरुमा भवन संहिता प्रयोगमा ल्याईएको छ			
1) कार्यालयको पुराना भवनमा Retrofitting प्रविधि प्रयोग गरी सुरक्षित बनाईएको छ			

वातावरणमैत्री कार्यालयका सूचकहरू

चमेनागृह व्यवस्थापन			
1) कार्यालयमा रेहको चमेनागृह सफा , सुग्घर रहेको छ			
1) कार्यालमा रहेको चमेनागृहले हरेक दिन मूल्य सूची टाँस्ने गरेको छ			
1) कार्यालमा रहेको चमेनागृहमा स्वच्छ पिउने पानीको व्यवस्था गरिएको छ			
1) कार्यालमा रहेको चमेनागृह अगाडी व्यवस्थित फूल बिरुवा रहेको छ			
1) कार्यालयले खाजा खाने समय निश्चित गरेको छ			
1) कार्यालयमा कर्मचारीहरु कार्यकक्षमा बसेर खाने गरेका छैनन्।			

वातावरणमैत्री कार्यालयका सूचकहरू

अति उत्तम (Excellent)	८० प्रतिशत वा बढी
उत्तम (Good)	६०-७९ प्रतिशत
मध्यम (Modest)	५०- ५९ प्रतिशत
कम्जोर (Weak	४०-४९ प्रतिशत
खराव (Worst)	४० प्रतिशत भन्दा घटीको अवस्था

अरुबाट सिकौं.

सहरी सौन्दर्यता

सिकाईहरू

आफुले खाएका फलहरुको बिउ उसै नफालौं बरु त्यसलाई सुकाऔं।जतन गरेर राखौं बाहिर कतै जाँदा बाटो छेउमा बोट बिरुवा नभएको ठाउँमा फ्यालिदिउँ।बाँकी काम स्याहार प्रकृति आफैले गर्नेछ मलेसियाजस्ता देशमा बर्षौंदेखि यहि गर्छन् अहिले त्यहाँ जतासुकै फलहरु छन् नेपालमा यो अभ्यास निकैनै फलदायी हुनेछ

नगरपालिकाका सम्भावित नमूना कार्यक्रमहरू
नमूना हरित सडक

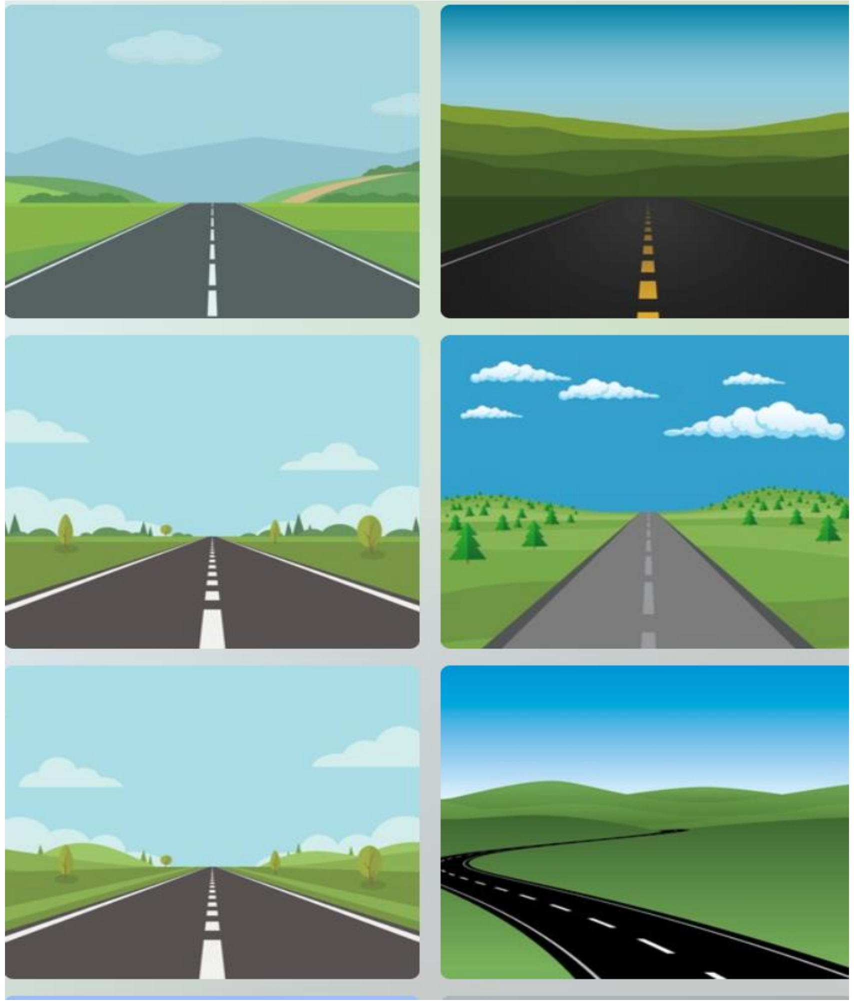

धरानबाट सिक्न सकिने कुरा

ललितपुरको साइकल लेन

असल अभ्यास

वालिंग नगरपालिका

असल अभ्यास : रानीपोखरी र भुजुङ्ग

नेपालका केही सिकाईहरु

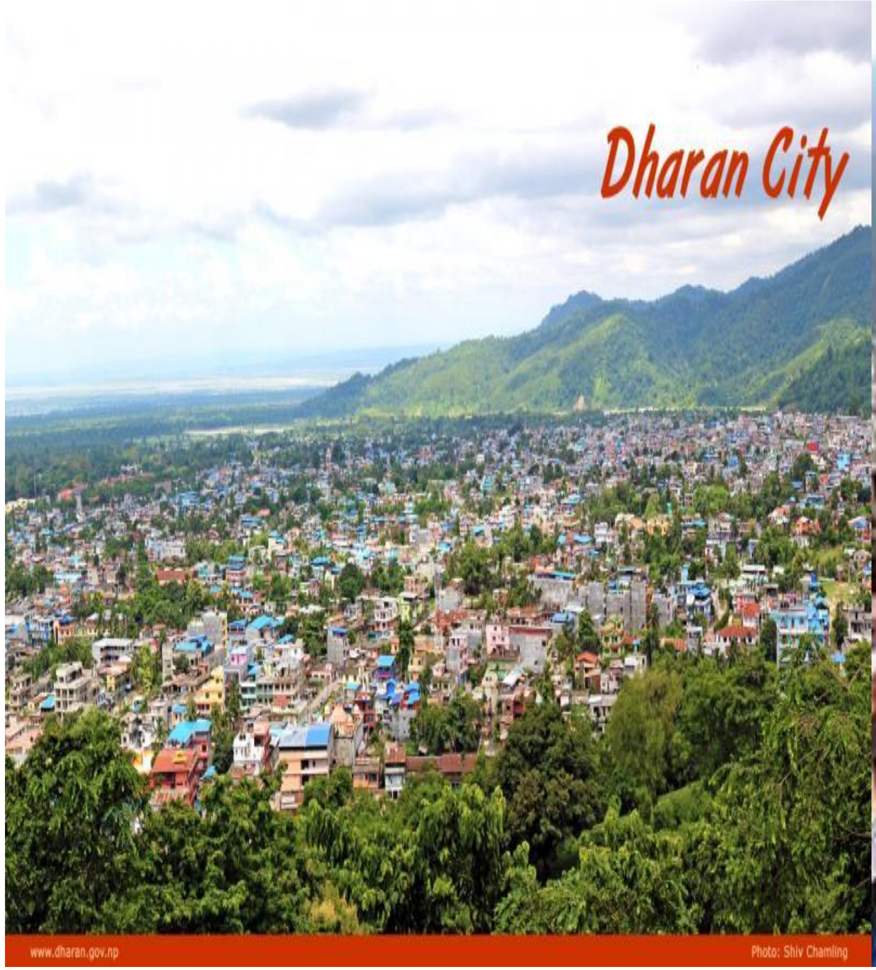

तोप चरा र बर्दियाको गेरुवा

असल अभ्यास: व्यक्तिगत

सिक्न नहुने कुरा: खेत मासेर बाटो

स्थानीय आर्थिक विकास योजनाका केही सम्भागहरू

- एक वडा एक उत्पदान
- एक घर एक एक रोजगारी
- राष्ट्रिय स्थानीय आर्थिक विकास कार्यक्रम
- राष्ट्रिय सीप विकास विकास कार्यक्रम
- विशेष वस्तु विकास र उत्पादन (Niche Product and Development)
- विशेष वस्तु उत्पादन क्षेत्र (Sector-Specific Industrial Zone)

पहिलो चरण : स्थानीय सार्वजनिक निजी लगानि संवाद मञ्चको स्थापना (Public Private Dialogue Forum)

- स्थानीय उद्योग वाणिज्य संघका प्रतिनिधिहरू, पालिका प्रमुख, पालिका उप-प्रमुख , प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत अन्य सरोकारवाला रहेको स्थानीय सार्वजनिक निजी लगानि संवाद मञ्चको स्थापना
- स्थानीय सार्वजनिक निजी लगानि संवाद मञ्चको मासिकरुपमा बैठक र स्थानीय आर्थिक विकास योजनाको कार्यन्वयन र स्थानीय लगानी प्रवर्धनमा संवाद, सहमती, सहजीकरण र समीक्षा

दोस्रो चरण: आर्थिक सामाजिक परिचालक र उद्यम विकास सहजकर्ताको व्यवस्था

- सामाजिक परिचालकलाई आर्थिक सामाजिक परिचालनमा तालीम
- स्थानीय सीपको नक्साङ्कन
- स्थानीय रोजागारीको नक्साङ्कन
- स्थानी व्यापार र स्थानीय उत्पदानको तुलनात्मक अध्ययन
- सम्भावित उद्दमीको खोजि
- उद्यम तथा व्यवसायमा सम्भावितको नाम संकलन
- राम्रा अभ्यासहरूको संकलन
- प्रति हप्ता १ दिनको गरी ११ दिनको आर्थिक सचेतना कक्षा (Reflect Education for Economic Empowerment) संचालन- ५ स्थानमा
- उद्यमीलाइ उद्यम विकास तालीम

तेस्रो चरण : आर्थिक सचेतना केन्द्रको स्थापना र संचालन

- सार्वजनिक निजी संवाद मञ्चको निर्णयबाट सामाजिक परिचालक र उद्‍यम विकास सहजकर्ताको सहयोगमा शुरुमा ५ वटा आर्थिक सचेतन केन्द्र रहने स्थान छनौट – विद्‍यालय, सामुदायिक हल वा अन्य सार्वजनिक वा निजी स्थान
- आर्थिक सचेतना केन्द्रमा रहने २१ जना सहभागी छनौट- ८ कक्षा पास गरेको
- ११ दिनको आर्थिक कक्षा बिहान वा बेलुकाको समयमा संचालन
- ११ दिन कक्षा संचालन भएपछि आर्थिक सचेतनाको परिपक्वताको प्रमाण पत्रको प्रमाण पत्र सार्वजनिक निजी संवाद मञ्चबाट प्रदान
- नोट: आर्थिक सचेतनाको परिपक्वताको प्रमाण पत्र पाएकालाई मात्र आय मूलक वा सीपमूलक तालिम प्रदान गरिने

चौथो चरण: आयमूलक तथा सीपमूलक तालिम
आर्थिक सचेतनाको परिपक्वताको प्रमाण पत्रको पाएकोलाईCTEVT वा सो बाट मान्यता प्राप्त तालिम प्रदायक संस्थाको सहयोगमा देहायको विषयमा रोजगारमूलक तालीम प्रदान

- प्लम्बिंग
- House Wiring
- विद्दुतीकरण
- Weilding
- भवन निर्माण
- भवनको रंगरोगन
- टाईल लगाउने
- ढूगा छपाउने
- राफ्टिंग
- डोजर चालक
- सवारी साधन मर्मत
- कब्बल सडक
- पशु उपचार
- साधारण थेरापी
- साईकल तथा मोटरसाईकल मर्मत
- फर्निचरण निर्माण
- पुष्प व्यवसाय
- सिलाई कटाई
- कपाल काट्ने
- अन्य विविध

पाँचौ चरण : उद्‌ममशील विकास तालिम संचालन

- मेडपा मोडेलमा आधारित रही उद्‌यमशिल विकासको सहजकर्तको सहयोगमा आर्थिक सचेतना केन्द्रबाट परिपक्वताको प्रमाणपत्र लिएला सदस्यलाइ ८ दिनको आर्थिक सचेतना केन्द्रमा **उद्‌दमशील विकास सम्बन्धी तालिम** प्रदान ।
- तालिम लिएका व्यक्तिलाई स्थालगत अवलोकनको अवसर प्रदान
- सहभागीबाट उद्‌यमशील विकास वा व्यवसाय संचालन योजना तयार हुनेछ

लगानीका क्षेत्रहरू

- **-क) व्यवसायिक कृषि तथा पशुपन्छी कर्जा:**
- १. तरकारी उत्पादन, प्रशोधन, भण्डारण तथा बिक्री वितरण,
- २. बीउ बिजन उत्पादन, प्रशोधन, भण्डारण तथा बिक्री वितरण,
- ३. वनजन्य व्यवसाय, पुष्प व्यवसाय तथा वागवानी,
- ४. पशुपन्छीपालन,
- ५. अष्ट्रिच, टर्की र हाँसपालन, सोको मासु एवं अण्डाको भण्डारण, प्रशोधन तथा बिक्री वितरण,
- ६. फलफूल उत्पादन, उत्पादित फलफूलको प्रशोधन, भण्डारण र बिक्री वितरण,
- ७. दुग्ध उत्पादन, प्रशोधन र बिक्री वितरण,
- ८. मत्स्यपालन, उत्पादित माछाको भण्डारण तथा बिक्री वितरण,
- ९. च्याउ उत्पादन, प्रशोधन, भण्डारण तथा बिक्री वितरण,
- १०. पशुवधशाला, मासुजन्य उत्पादन, सोको भण्डारण, प्रशोधन तथा बिक्री वितरण,
- ११. जडिवुटी उत्पादन, प्रशोधन, भण्डारण तथा बिक्री वितरण,
- १२. उखु, कफी, चिया, अलैची, अदुवा, बेसार, जैतुन, सूर्यमुखी, अल्लो, लोक्ता खेती तथा यिनीहरुको भण्डारण, प्रशोधन र बिक्री वितरण,
- १३. मौरी पालन व्यवसाय,
- १४. जौ, फापर, सिलामको उत्पादन, प्रशोधन र बिक्री वितरण,
- १५. प्राङगारिक तथा जैविक मल,
- १६. पशुपन्छीजन्य दाना उद्योग,
- १७. कपास, ऊन, रेसम खेती/उत्पादन, प्रशोधन र बिक्री वितरण,
- १८. भेडा, च्याङ्ग्रा र चौरी लगायतबाट ऊनको उत्पादन, प्रशोधन र बिक्री वितरण,
- १९. नेपाल सरकारले समय समयमा थप गरेका अन्य कृषि तथा पशुपन्छीजन्य व्यवसायहरू ।

लगानीका क्षेत्रहरू

- **(क) खाद्यान्न, नगदे बाली, तरकारी, फलफुल तथा जडिवुटीः**
- (क) खाद्यान्न, नगदे बाली, तरकारी, फलफुल तथा जडिवुटीः
- धान, गहुँ, मकै, कोदो, जौ, तोरी, सर्स्यू, केराउ, चना, भटमास आदि ।
- ● चिया, अलैंची, सूठो, सुपारी, नरिवल, कपास, अल्लो, अम्रिसो, बाबियो, उखु, रबर, अदुवा,
- ● बेसार, सूर्यमुखी, मरीच जस्ता मसला आदि । लसुन, प्याज, आलु, काउली, बन्दा, परवलकुरिलो, भण्टा, चम्सुर, पालुंगो, रायो, ब्रोकाउली,
- ● गोलभेंडा, च्याउ, बोडी, सिमी, फर्सी, गाजर, मुला, खोर्सानी, पिंडालु, इसकुस, धनियाँ, तरुल, घिरौंला आदि । आँप, सुन्तला, स्याउ, अनार, दारिम, अम्बा, कागती, निबुवा, भोगटे, ज्यामीर, लप्सी, लिची,
- ● कटहर, भूइँकटहर, अङ्गुर, हलुवाबेद, मेवा, केरा, खुर्पानी, वयर, सतीवयर, अमला, विभिन्न किसिमका फूल खेती, (टिस्यूकल्चर, बीउ तथा बेर्ना उत्पादन समेत) आदि । नेपाल सरकारको सम्बन्धित निकाय वा जडिबूटी उत्पादन वा प्रशोधन कम्पनीले तोकेका सबैकिसिमका जडिबूटी

- **ख) पशुपन्छी पालनः**
- गाई, गोरु, भैंसी, राँगो, बङ्गुर, सुँगुर, खरायो, चौरी, याक, नाक, भेडा, बाख्रा, थुमा, खसी,
- वाच्छा-बाच्छी, पाडा-पाडी, घोडा, गधा, खच्चर र आर्थिक उपार्जनका लागि पालिने अन्य पशुहरु । कुखुरा, हाँस, परेवा, लौकाट, बट्टांई र आर्थिक उपार्जन गर्नका लागि पालिने अन्य पन्क्षीहरु ।
- व्यवसायिकरुपले गरिएको मत्स्यपालन, मौरीपालन, रेशम किरा पालन आदि ।
-
- **(ग) सिंचाई तथा सिंचाई उपकरणः**
- कृषि उत्पादन वृद्धि गर्न सघाउ पुर्‍याउने गरी कृषकहरुले एक्लै वा सामूहिकरुपमा निर्माण गर्ने
- कुलो, नहर, नल, हातेनल, क्याप्टिभ जेनरेटर, स्प्रिंकलर, पम्पसेट, रोअर पम्प आदि ।

लगानीका क्षेत्रहरू

- **(घ) कृषि औजार वा संयन्त्र:**
- थ्रेसर, ग्रिंडर, आधुनिक हलो, कुटो, कोदालो, कोदाली, हँसिया, खुर्पा, खन्ती, ट्याक्टर, ट्रेलर आदि ।
- **(ङ) वन विकास तथा चरन विकास:**
- नर्सरी स्थापना र विकास, निजी एवं सामुदायिक वृक्षारोपण, वन विकासका लागि प्रयोग हुने
- मलखाद, कृषि वन प्रणालीको विकास र विस्तार, चरन विकास आदि।
- **(च) जग्गा विकास र भू-संरक्षण:**
- जमीन सुधार, तार-बार, जाली, पर्खाल आदि ।

- **(२) उद्योग व्यवसाय:**
- हाते एवं खुट्टे तान, अर्धस्वचालित तान, वार्पिङ्ग, रङ्गाई, छपाई, सिलाई, बुनाइ, राडी, पाखी, ऊनी गलैंचा, पश्मिना, ऊनी पोशाक, सिकर्मी कार्य, काठबाट कलात्मक वस्तु निर्माण गर्ने कार्य, वेत, बाँस र निगालोका सामान तयार गर्ने कार्य, प्राकृतिक रेशाबाट विभिन्न वस्तुहरुको निर्माण कार्य, हाते कागज उत्पादन, सुन, चाँदी, तामा, पित्तल, फलाम जस्ता धातुहरुको कार्य, गहना एवं मुर्ति बनाउने कार्य, मह, च्यूरी, अलैंची एवं चिया प्रशोधन कार्य, सेरामिक्स एवं कुमालेको पेशागत कार्य, छाला सम्बन्धी पेशागत कार्य र ट्यानिङ्ग छाला, हाड, सिङ्ग तथा ढुङ्गाबाट तयार हुने वस्तुहरुको उत्पादन, चित्रकला, कागजबाट बनेका सामान, धुप, पुतली, खेलौना र प्रचलित औद्योगिक व्यवसाय ऐनले परम्परागत घरेलु उद्योग भनी परिभाषा गरेका सम्पूर्ण उद्योगहरु ।

लगानीका क्षेत्रहरू

- **(३) सेवा व्यवसायः**
- (क) स्वास्थ्य सम्बन्धी सेवा व्यवसायहरुः स्वास्थ्य परीक्षण प्रयोगशाला, प्राकृतिक तथा आयुर्वेद चिकित्सा केन्द्र आदि संचालन, शिशु स्याहार केन्द्र, औषधी पसल ।
- (ख) पशुपक्षी सम्बन्धी चिकित्सा व्यवसायहरुः पशु चिकित्सा सम्बन्धी स्वास्थ्य परीक्षण तथा औषधी पसल, पशु आहारा खरिद बिक्री आदि ।
- (ग) कृषि एवं औद्योगिक उत्पादन वृद्धिमा सघाउ पुर्याउने सेवा व्यवसायहरुः कृषि सामाग्री, बेचबिखन, कृषि उपज वेच विखन, औद्योगिक कच्चा पदार्थको खरदि बिक्री आदि।
- घ) सीप एवं स्वरोजगारमूलक व्यवसायहरूः
- (ङ) पर्यटन सम्बन्धी व्यवसायहरुः होटेल, मोटेल, रेष्टुरेण्ट, ट्राभल एजेन्सी, ट्रेकिङ्ग, ऱ्याफटिङ्ग आदि ।
- (च) सञ्चार सम्बन्धी व्यवसायहरुः टेलिफोन, फ्याक्स, ई-मेल-इन्टरनेट, भिडियो कन्फरेन्सिङ्ग, टेलिकन्फरेन्सिङ्ग आदि ।
- (छ) यातायात सेवा सम्बन्धी व्यवसायहरूः रिक्सा, ठेलागाडा, एक्का (घोडासहित) आदि।
- (ज) प्रचलित औद्योगिक व्यवसाय सम्बन्धी कानूनले तोकेका अन्य सेवामूलक व्यवसायहरु।
- फोटोकपी, कम्प्यूटर सञ्चालन, मर्मतशाला (टेम्पो, बस, मिनीबस, माईक्रोबस, ट्रक, मिनीट्रक, डेलिभरी भ्यान, कार, जीप, रिक्सा, रेडियो, फोटोकपी, कम्प्यूटर, टि.भी., टेलिफोन, घडी आदि), सिलाई, बुनाई, केश श्रृङ्गार, सिकर्मी, डकर्मीको सेवा, दैनिक उपभोगका सामान खरिद बिक्री, पुस्तक, स्टेशनरी एवं अन्य शैक्षिक सामग्रीको खरिद बिक्री, चिया तथा चमेना पसल, घरजग्गाको नक्सा तयार गर्ने, मूल्याङ्कन गर्ने, कानूनी सेवा, अनुसन्धान, परामर्श, खानेपानी वितरण र सरसफाईसँग सम्बद्ध व्यवसायहरु नेपाली तथा राष्ट्रिय भाषामा चलचित्र निर्माण तथा प्रदर्शन, बाल-उद्यान, खेलकूद आदि

विशिष्टिकृत बस्तु (Niche Product) विकासका लागि राष्ट्रिय कार्यक्रम

परिचय

- नेपालमा परम्परागतरुपमा उत्पदान भई राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय बजारमा स्थापित भएका, भविष्यमा पनि स्थापित हुन सक्ने वा विगतमा स्थापित भएका तर हाल आएर छायाँमा परेका नेपालि विशेष उत्पादनलाई पुन:स्थापित गरी ब्रान्डिंग गर्ने र यसलाई राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय बजारमा प्रवर्धन गरी नेपाली उत्पादनलाइ अन्तराष्ट्रिय स्तरको बनाई निर्यात प्रवर्धन गर्न र स्वदेशी उत्तपादनलाई राष्ट्रिय अभियानको रुपमा संचालन गरी समावेशी आर्थिक समृद्धि हसिल गर्न ***विशिष्टिकृत बस्तु (Niche Product) विकासका लागि कार्यक्रम***" ।

पहिलो चरण : विशिष्टिकृत बस्तुको छनौट

- प्रदेशको उद्योग हेर्ने मन्त्रालयको सहयोगमा स्थानीय उद्दोग वाणिज्य संघसँग संवाद गरी मुलुकभर सम्भाव्य विशिष्टिकृत बस्तुको पहिचान गरिनेछ
- प्रदेशको उद्योग हेर्ने मन्त्रालयले पहिचान गरेका विशिष्टिकृत बस्तुको विवरण उद्योग वाणिज्य मन्त्रालयमा सिफारिश गरि पठाउनेछ
- पहिचान गरिएको विशिष्टिकृत बस्तुको अन्तिम छनौट उद्योग तथा वाणिज्य मन्त्रालयबाट गरी यसको विवरण प्रदेशमा उपलब्ध गराइनेछ।
- प्रादेशिक उद्योग मन्त्रालयले विशिष्टिकृत बस्तुको विवरण कार्यन्वयनका लागि सम्बन्धित पालिकामा पठाउने छ।

दोस्रो चरण : विशिष्टिकृत उत्पदानको कार्यन्वयनका लागि पालिका र स्थानीय उद्दोग वाणिज्य संघबीच सम्झौता

- छनौटमा परेका विशिष्टिकृत बस्तुको उत्पादनका लागि प्रदेश सरकारको रोहबरमा पालिका र स्थानीय उद्दोग वाणिज्यसंघ बिच समझदारी पत्रमा हस्ताक्षर हुनेछ
- समझदारी पत्रको जानकारी प्रदेश सरकारले संघीय उद्योग वाणिज्य मन्त्रालयमा गराउनेछ।

तेस्रो चरण : विशिष्टिकृत उत्पदानको सम्भावित उत्पदार्कको छनौट

- विशिष्टिकृत उत्पादनमा भाग लिन इच्छुक उद्यमीको छनौटका लागि स्थानीय उद्योग वाणिज्य संघले सार्वजनिक सूचना आव्हान गर्नेछ।
- विशिष्टिकृत वस्तु उत्पदान गर्ने सम्भावित उद्दमी छनौटका आधारहरू पालिका र स्थानीय उद्योग वाणिज्यसंघबाट आपसी सहमतिमा तय हुनेछ।
- स्थानीय उदोग वाणिजय संघबाट पालिकाको संग समन्वय गरी सम्भावित उद्यमीको अन्तिम सूची तयार गर्नेछ।

चौथो चरण : विशिष्टिकृत उत्पदानको सम्बावित उत्पदाकलाई उद्मम विकास योजना सम्बन्धी तालिम

- स्थानीय उद्दोग वाणिज्य संघसँग सह-कार्य गरी उद्दम विकास सहजकर्तामार्फत पालिकाले मेडपा मोडेलमा आधारित उद्मम विकास योजनाको तालीम सम्भावित उद्यमीलाई प्रदान गरिनेछ।
- तालिमको खर्च पालिकाले यस कार्यक्रमबाट व्योहोर्नेछ।

पाँचौ चरण : Business Incubation मा आधारित उत्पदान तालिम र उद्यमी सृजना

- स्थानीय उद्योग वाणिज्य संघले विशिष्टिकृत उत्पादनमा यस अघि नै संलग्न भएका उद्यमीका सहयोगमा सम्बन्धित क्षेत्रमा नै सम्भावित उद्दमीलाई विशिस्टिकृत वस्तु उत्पदान गर्ने तालीम प्रदान गर्नेछ।
- तालिमका लागि लाग्ने प्रविधि , उपकरण, सहभागीको खर्च, जनशक्तिको खर्च आदि सम्पूर्ण खर्च यस कार्यक्रमबाट व्योहोर्ने गरी प्रति उद्यमी उत्पादनको लाग्ने लागतको आधारमा पालिकाले स्थानीय उद्दोग वाणिज्यसंगलाई सम्झौतामा उल्लेख गरी दुई किस्तामा उपलब्ध गराउनेछ।

छौठौ चरण : विशिस्टीकृत बस्तु उत्पदान गर्ने उद्यमीलाई सहुलियत कर्जा र प्राविधिक सहयोग

- स्थानीय उद्दोग वाणिज्यसंगसंग सह-कार्य गरी विशिस्टीकृत वस्तू उत्पदान गर्ने उद्योग खोल्नका लागि लाग्ने पूजीका लागी पालिकाले आफ्नो प्रत्याभूतिमा १ प्रतिशत व्याजमा बैंकबाट कर्जा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गर्नेछ। बाँकि व्याजको दायित्व यस कार्यक्रमबाट उपलब्ध हुनेछ।
- कर्जाको अवधि अधिकतम ५ वर्ष र प्रति उद्यमी सहुलिय कर्जा बढिमा १० लाख हुनेछ।

सातौ चरण: विशिस्टीकृत बस्तुको वजारीकरण र गुणस्तर प्रमाणीकरण

- विशिष्टिकृत बस्तुको बजारीकरणको जिम्मेवारी स्थानीय उद्दोग वाणिज्य संघको हुनेछ।
- विशिष्टिकृत बस्तुको बजारीकरणको लागि पालिकाले स्थानीय उद्दोग वाणिज्य संघलाई प्रारम्भिक सहयोग गर्नेछ
- विशिष्टिकृत बस्तुको गुणस्तर प्रमाणीकरण गुणस्तर बिबागबाट हुनेछ।
- विशिष्टकृत वस्तुको अन्तराष्ट्रिय बजारीकरण गर्ने विदेश स्थित नेपाली नियोग परिचालन गरिनेछ।

सम्भाव्य बस्तु

1. बस्तुको नाम	क्षेत्र
1. पाल्पाली ढाका	तानसेन तथा बुटवल
1. चरेसको थाल तथा कचौरा	धरान, मटिहानी आदि
1. कफि	गुल्मि
1. पस्मिना	काठमान्डौ
1. उनी गलैंचा	मुस्ताङ, दार्चुला, काठमान्डौ आदि
1. खुकरी	सल्यान, भोजपुर
1. तोरीको तेल	खोकना, चितवौन
1. राडीपाखि	दार्चुला, हुम्ला, जुम्ला
1. अल्लो	दार्चुला
1. काष्टकलाका बस्तु	पाटन
1. मुर्तिकलाका बस्तू	पाटन
1. ढूगाका टायल	दोलखा कास्की
1. मिथिला कला	जनकपुर
1. थाङ्का	काठमान्डौ

स्थानीय आर्थिक विकासका लागि नेपाल सरकारको योगदानका क्षेत्रहरू

- आयातमा कडाई र नियन्त्रण
- व्यापारिक साँठगाँठमा र विचौलियामा पूर्ण नियन्त्रण
- एक स्थानीय तह एक औद्योगिक ग्राममा लगानी
- वैदेशिक सहयाताको पुन:अभिमुखीकरण
- प्राविधिक शिक्षामा लगानी
- सरकारी खरिदमा केही बस्तुमा नेपाली सामान मात्र किन्न पाउने व्यवस्था
    - फर्निचर
    - जुत्ता
    - चिया र तरकारी
    - कार्पेट
    - दुग्ध पदार्थ
    - अन्य-छलफलका लागि

प्रसंशनीय कार्यहरू

Dr. Gopi K. Khanal @gopi_9851108064 · Jan 10

स्वदेसी उद्योगलाई सलाम छ !

भुँइचालोपछि ठमेल बाहिर, कोरोनापछि विदेशमा फैलिँदै 'सोनम'

सोनमका संस्थापक भन्छन्, 'लाखबाट करोडमा पुग्न जति समय लागेको थियो, अर्बको फड्कोमा त्यति समय नलाग्ला।'

setopati.com

नेपाली चकलेट

MAKKUSÉ
२५ लाख लगानीमा पूर्व मिस नेपाल अनुष्काले सुरु गरिन् 'माक्कुसे'
'नेपालमा काम गर्ने सोच पहिल्यैदेखि थियो। तर विदेशमा पढेर उतै काम गरिरहेकाले यताको बजारबारे धेरै ज्ञान थिएन,' अनुष्का भन्छिन्, 'मिस नेपाल भएपछि भने नेपाललाई विश्वव्यापी ...
setopati.com

MAKKUSÉ

MAKKUSÉ

भगवती श्रेष्ठको कौसी खेती

Dr. Gopi K. Khanal @gopi_9851108064 · Dec 2, 2020

समाचारको जंगलमा भेटिएको एक प्रेरणादायी समाचार

'कौसी क्वीन' जसले छतमा तरकारी फलाएरै पाइन् पुरस्कार

कसैले भने 'यसरी तलमाथि हिँडिरहँदा पछि घुँडा खिइन्छ, किनेर खाँदा भइहाल्यो, के दुःख गर्‍या' पनि भन्दा रहेछन्। उनलाई ती कुरामा विश्वास छैन।

setopati.com

सफलताको कथा

साईत जुराउने सामग्री

Laxmi Neupane @LNeupane · Nov 12, 2020

शुभ प्रभात! 🙏

मेरोमा पनि आइपुग्यो है सविता महत बैनी (burn violence survivor) ले बनाएको दियो ।

यति कार्पेट

Dr. Gopi K. Khanal @gopi_9851108064 · Jan 6

शुभकामना छ स्वदेशी उद्योगलाई !

यति कार्पेट : दुर्घटनापछिको सुखद् पुनरागमन

Onlinekhabar.com - No. 1 News Portal from Nepal, Business news, Bank Credit Profit, Sale, Nepal Tourism Year news, Vehicle loan, sale, ...

onlinekhabar.com

गुल्मीको समाचार

Dr. Gopi K. Khanal @gopi_9851108064 · Sep 16, 2020

कति उपयोगी समाचार ! अरु स्थानीय तहलेपनि सिक्नु पर्दछ।

किसानका तितौरादेखि मुलाको चानासम्म किनिदिने गाउँपालिका

Onlinekhabar.com - No. 1 News Portal from Nepal, Business news, Bank Credit Profit, Sale, Nepal Tourism Year news, Vehicle loan, sale, ...

onlinekhabar.com

दुई साथी जसले पस्किए १२ थरी मःम

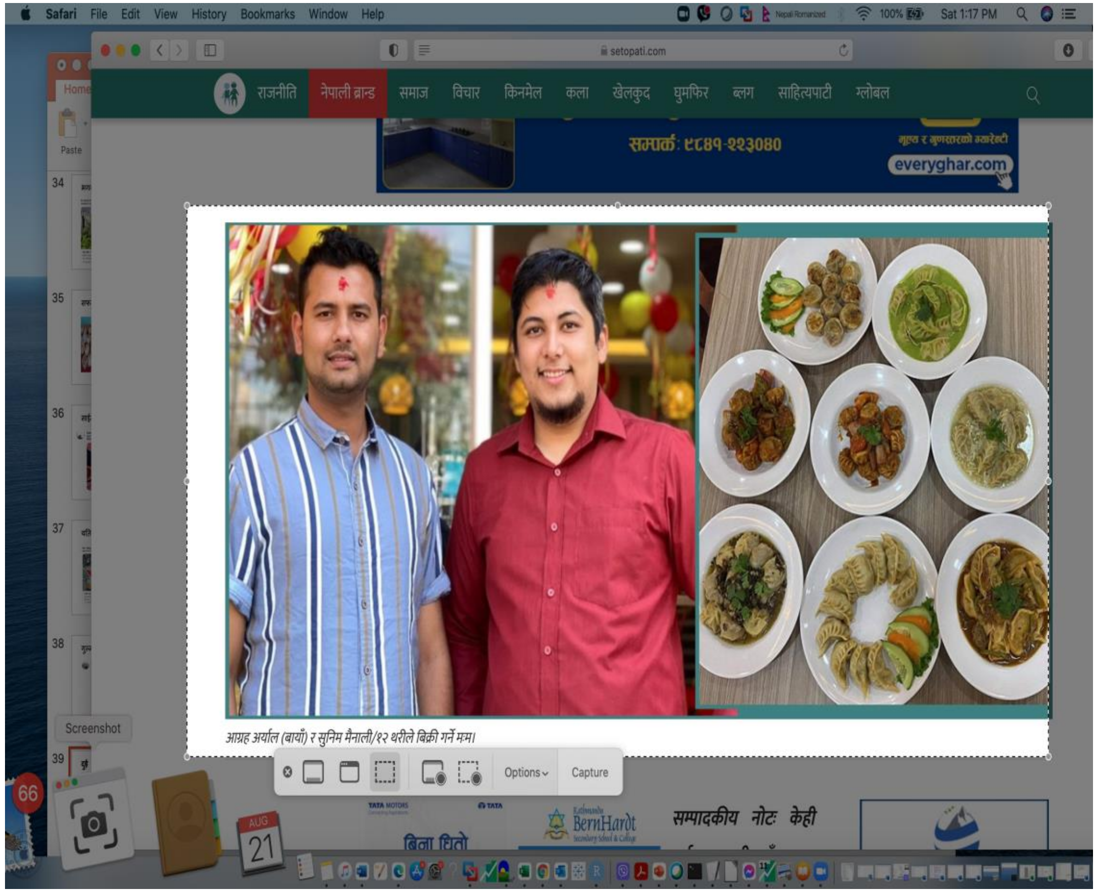

नेपाली गाँजाको कपडा विदेशी बजारमा फैलाउँदै छन् यी तीन साथी

बायाँबाट क्रमशः एलसन श्रेष्ठ, समिर शाही र बिनसन श्रेष्ठ

तीन साथीले रू३१००० मा सुरू गरेको दिगो

बायाँबाट क्रमशः महालक्ष्मी श्रेष्ठ, रजनी गुरुङ र अञ्जना मल्ल।

हिमालय जाभा: सफलताको कथा

फुडगञ्ज

WE SERVE BETTER AND FASTER
FOODGANJ
लकडाउनपछि नेपाल फर्केकी मोडल क्रिस्टिनाले सुरु गरिन् 'फुडगञ्ज'
फुडगञ्जको मार्केटिङका लागि क्रिस्टिनालाई गायिका तथा मोडल ज्योति मगरले समेत मद्दत गरेकी थिइन्।
setopati.com

FOODGANJ
FOODGANJ

सुप्रिमा महर्जनको सफलता

अस्ट्रेलियाबाट बिदामा आएकी थिइन्, लकडाउनमा सुरु गरिन् गहना व्यवसाय

नेपालमै आफ्नो व्यवसाय सुरु गरेकी सुप्रिमाले अस्ट्रेलियामा स्थायी बसोबास (पिआर) को प्रकिया सुरु गरेकी थिइन्। अहिले उनी पिआर पाइहाले लिने कि नलि...

दाङका दिपेन्द्र वलीको उद्यम

जो बिहान कलेज पढाउँछन्, दिउँसो बाख्रा हेर्छन्

दिपेन्द्रले कलेजमा विद्यार्थी पढाउनुभन्दा बढी सन्तुष्टि आफूलाई बाख्रा फर्ममा आउँदा मिल्ने गरेको बताए। उनले भविष्यमा पूर्ण रूपमा कृषिमै समर्पित हुने योजना बनाएका छन्।

कैलालीको टीकापुर-१ वनगाउँ ज्ञानीटोलमा कृष्णामती चौधरीको आरती बेर्ना नर्सरी उत्पादन फार्म

प्याजका बेर्ना बेचेर मासिक तीन लाखसम्म आम्दानी

टीकापुर : व्यावसायिक रूपमा कुनै पनि काममा लागे सफलता पाउन सकिन्छ भन्ने उदाहरण कैलालीका कृषि कर्ममा लागेका महिलाले पुष्टि गरेका छन् । कैलालीका किसान महिलाले ...

महिलाले थाले दुनाटपरीको व्यावसायिक उत्पादन

Onlinekhabar.com - No. 1 News Portal from Nepal, Business news, Bank Credit Profit, Sale, Nepal Tourism Year news, Vehicle loan, sale, ...

onlinekhabar.com

क्राफ्टमा कैयो :*कयो क्रिएटिभ स्टुडिओ' का संस्थापक प्रशन्न कुमार शाक्य (बायाँ) र साजन गोविन्द जोशी।*

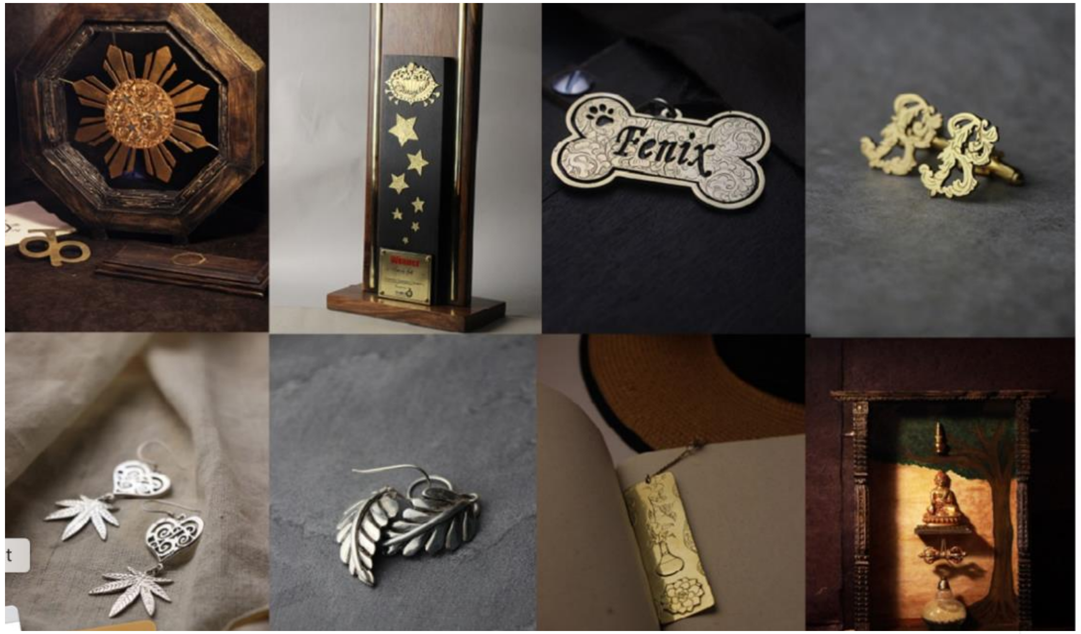

दुई साथीले ३० हजार रुपैयाँमा सुरु गरेको 'कयो'

उनीहरु दुई मिलेर ३० हजार रुपैयाँमा कयो सुरु गरे र जागिर छाडे। व्यवसाय सुरु गर्न यो रकम कम थियो। त्यही पनि आँटे।

झापाकी देविका बुढाथोकी

खेर गएका सरसामानबाट चिटिक्क परेका झोला

काठमाडौँ– ‘क्रियटिभ’ काम गर्न मन लाग्थ्यो उनलाई। धेरै समय बुटिकमा काम गरिन्। त्यो काम गर्दागर्दै केही नयाँ काम गर्ने इच्छा बढ्दै गयो। कसरी खेर गएका चिजहरुलाई उपयोग ग...

deshsanchar.com

काठमान्डौ: देवर भाउजूको खरायो बेक्स: बेकरी
(*प्रियंका प्रधान र सयूज लाल श्रेष्ठ*

प्रि यूज लाल श्रेष्ठ

छरछिमेकतिरबाट !

You Retweeted

Erik Solheim @ErikSolheim · Aug 16

Everyday hero!
100-year-old man from Punjab, India 🇮🇳 sells vegetables on cart to feed his orphan grandchildren

You Retweeted

Shanta Devarajan @Shanta_WB · Jul 10

Bangladesh's remarkable development journey: Government had an important role too brook.gs/3hUNhfT via @BrookingsInst

Bangladesh's remarkable development journey: Government had an i...
Akhtar Mahmood details the role of government in Bangladesh's development journey.
brookings.edu

सम्भावना छन !

सम्भावना छन !

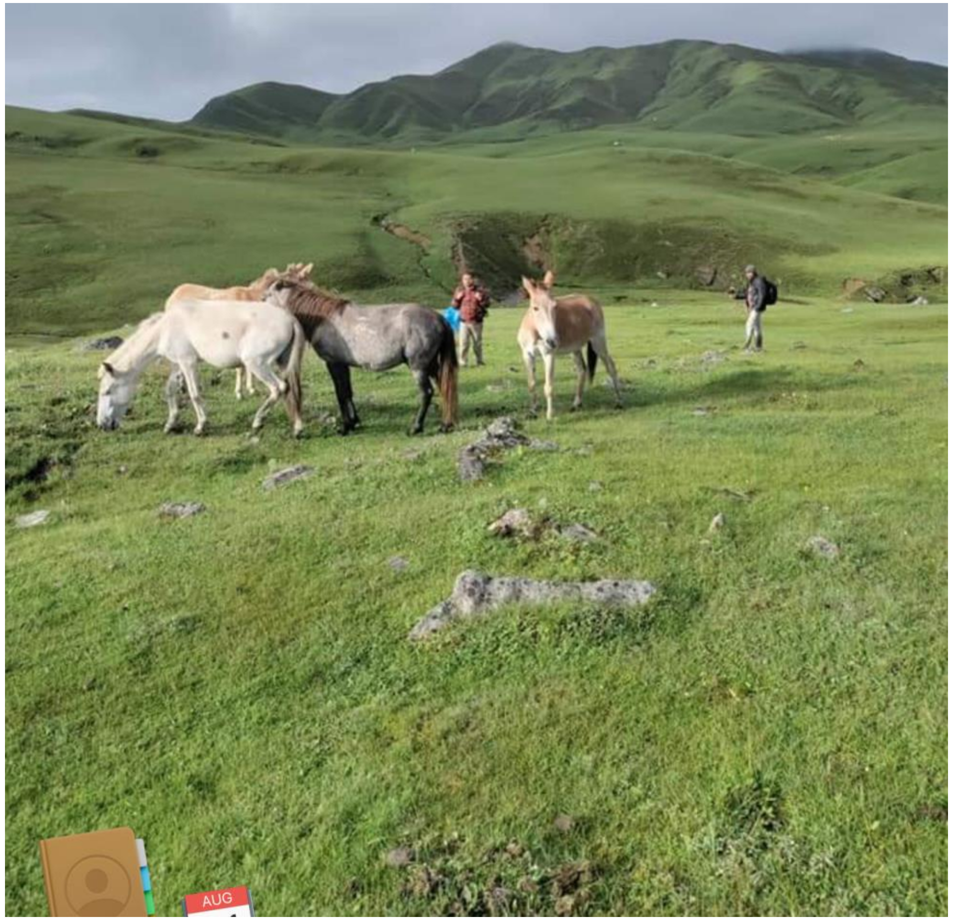

स्थानीय आर्थिक विकास कार्यक्रमको पर्खाईमा

स्थानीय आर्थिक विकास किन ?

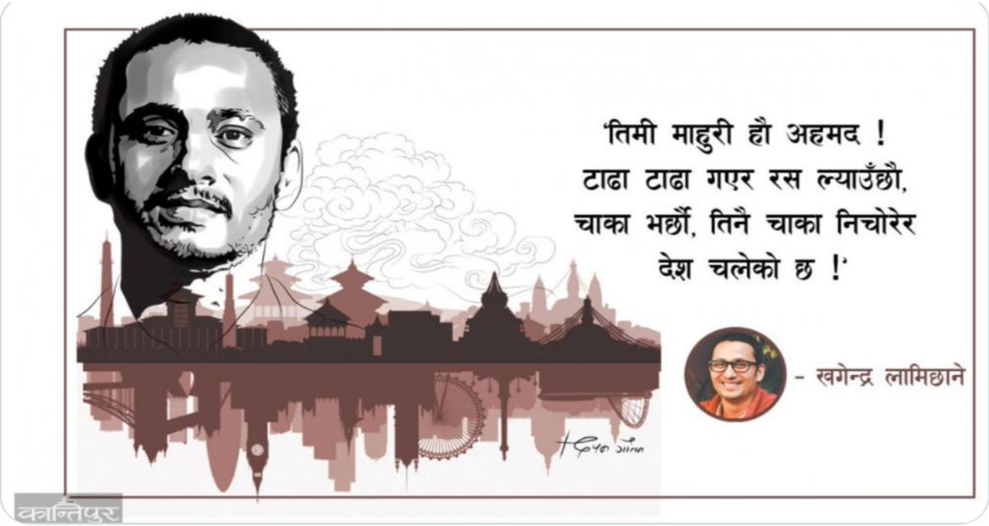

स्थानीय योजना

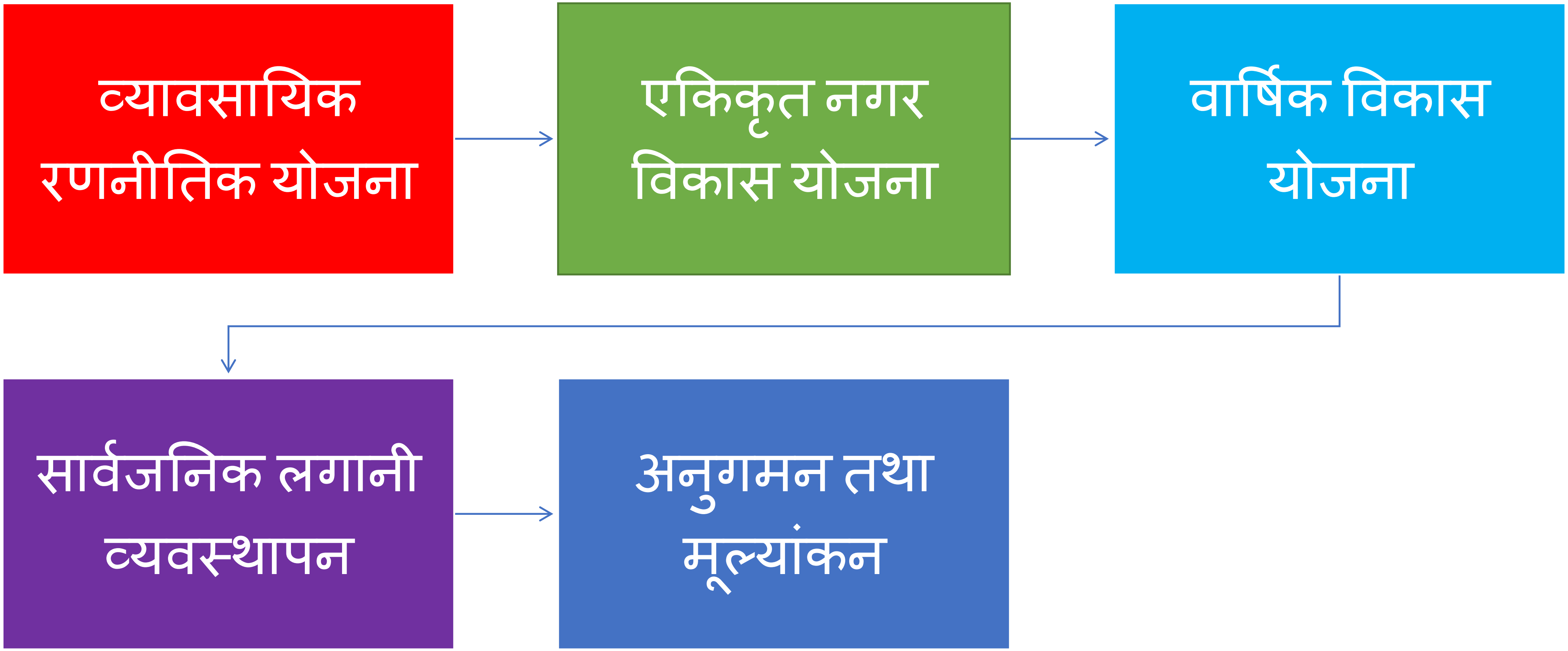
व्यावसायिक रणनीतिक योजना
एकिकृत नगर विकास योजना
वार्षिक विकास योजना
सार्वजनिक लगानी व्यवस्थापन
अनुगमन तथा मूल्यांकन

स्थानीय योजना

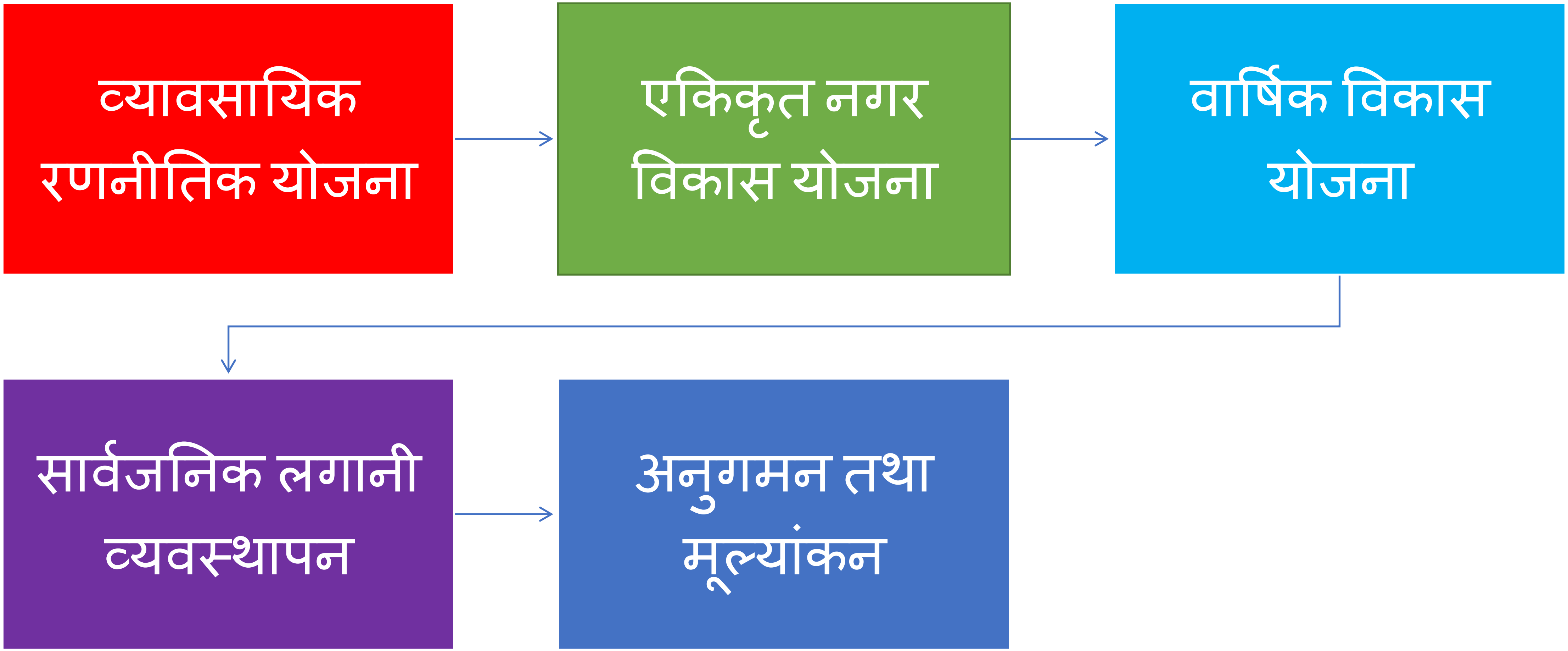

व्यावसायिक रणनीतिक योजना
एकिकृत नगर विकास योजना
वार्षिक विकास योजना
सार्वजनिक लगानी व्यवस्थापन
अनुगमन तथा मूल्यांकन

एकीकृत विकास योजना

जोखिम संवेदनशील भू-उपयोग योजना	स्थानीय यातायात योजना	स्थानीय पूर्वाधार विकास योजना	स्थानीय आर्थिक विकास योजना
वातावरण संरक्षण र विपद व्यवस्थापन योजना	सामाजिक विकास योजना	बस्ती विकास योजना	संस्थागत सुशासन र सेवा प्रवाह

जोखिम समवेदनशील भू-उपयोग योजना
(Risks-Sensitive Land-Use Plan)

"गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले भू-जोखिम सम्वेदनशीलताका आधारमा जग्गाको उपयोग सम्वन्धी मापदन्ड तोक्नु पर्नेछ र त्यस्तो मापदन्डको अधीनमा रही तोकेको क्षेत्रमा मात्र भवन निर्माण गर्न स्वीकृति दिन सक्नेछ"।

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा २७(२)

जोखिम सम्वेदनशील भू-उपयोग योजना

कृषि क्षेत्र

व्यापारिक क्षेत्र

औद्दोगिक क्षेत्र

आवासीय क्षेत्र

वन क्षेत्र

खानी क्षेत्र

स्थानीय यातायात योजना

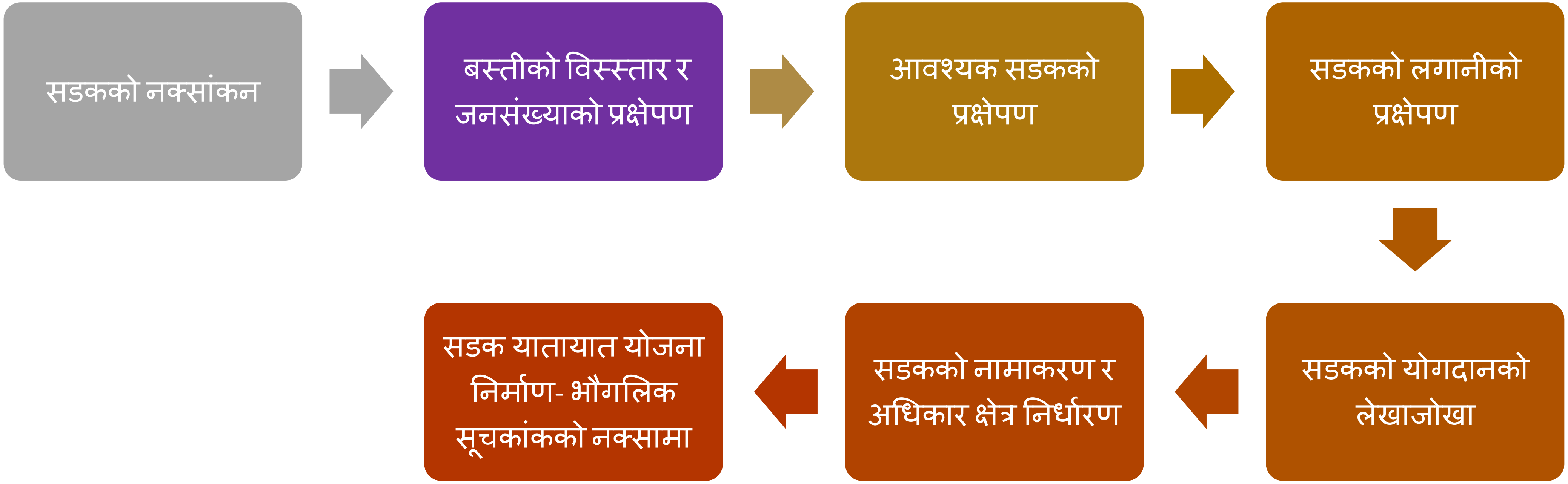

स्थानीय यातायात योजना

- पालिकाहरुले स्थानीय आर्थिक विकास र सार्वजनिक सेवामा स्थानीय नागरिकको सहज पहुँचको लागि स्थानीय यातायात योजना निर्माण गर्नु पर्दछ। यस योजनामा योजना अवधिभरमा निर्माण हुने सडक र यातायातका अन्य माध्यमको खाका कोरिन्छ। सडक निर्माण गर्दा सडकको अधिकार क्षेत्रका बारेमा ख्याल गर्नु जरुरी छ। सहरी योजना, बस्ती विकास तथा भवन निर्माण सम्बन्धी मापदन्ड, २०७२ ले सडक अधिकार क्षेत्रमा स्पस्ट व्यवस्था गरेको छ।

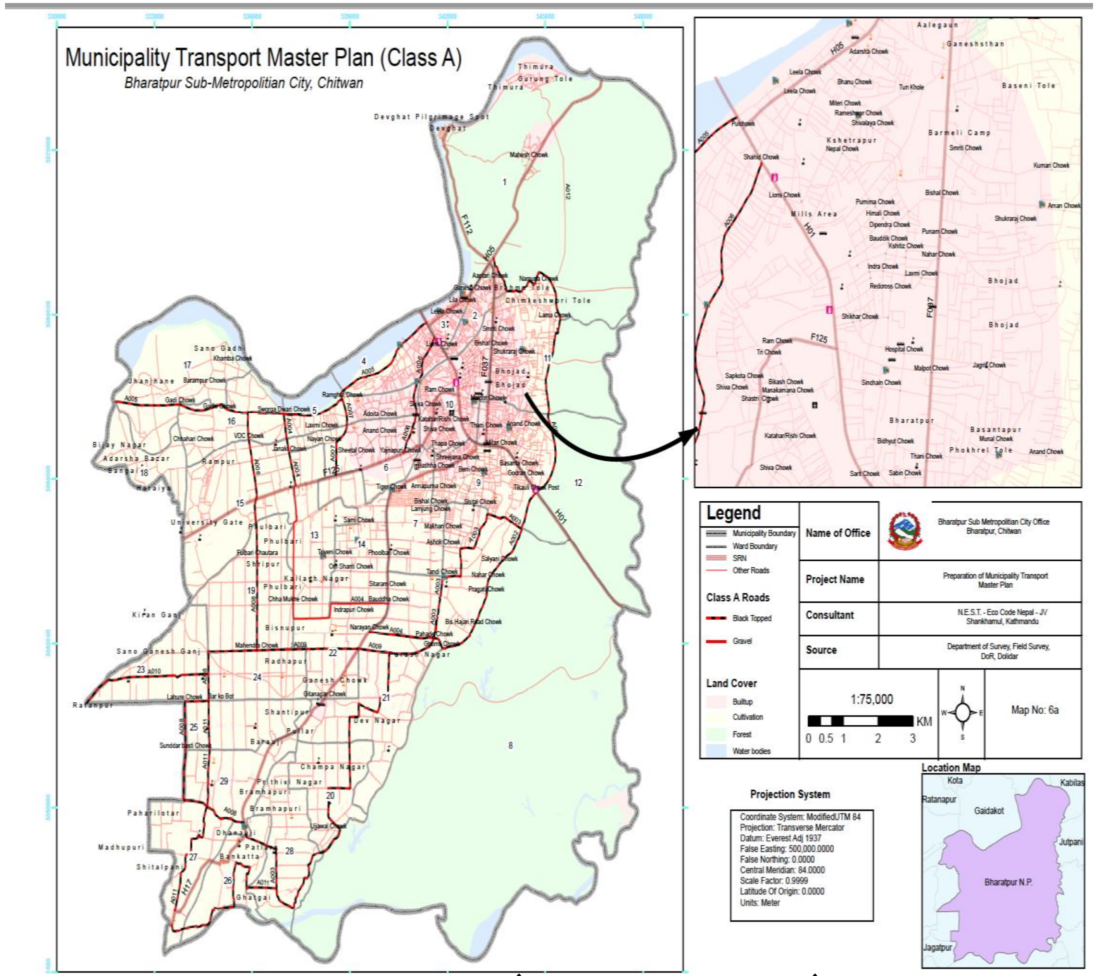

भरतपुर महानगरको यातायात गुरुयोजना

सडक यातायात गुरु योजना

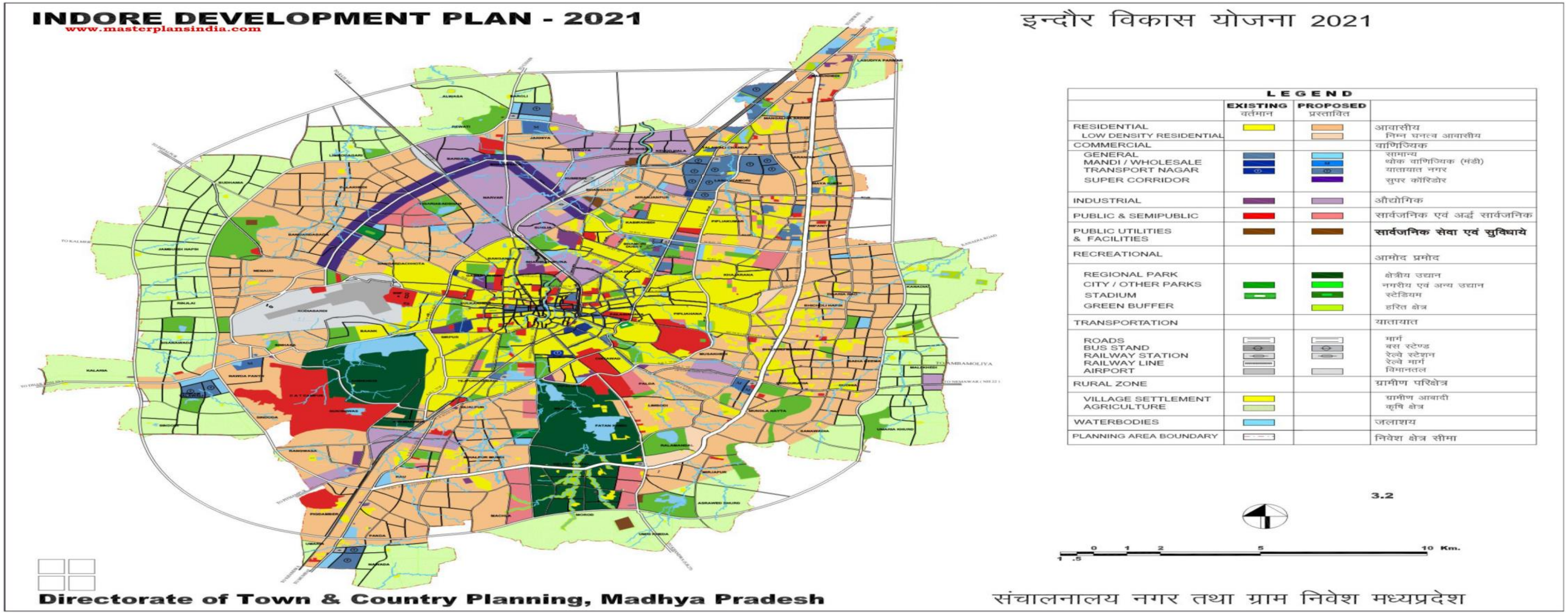

सडक कस्तो बनाउने

स्थानीय सार्वजनिक पूर्वाधार विकास योजना

- यस योजनामा खेलकूद ग्राउन्ड, जलविद्युत, कभर्डहल, सामुदायिक भवनहरु, सिटि हल, रंगशालाहरु, वडा कार्यालय लगायतका पालिकाहरुका कार्यालयहरु, पर्यटकीय पूर्वाधारहरु आदि पूर्वाधारहरू समावेश गरिन्छ। बुटवल उप-महानगरपालिकाले लुम्बिनी प्रदेश सरकारसँग सह-कार्य गरी आधुनिक स्तरको रंगशाला निर्माण गर्ने योजना अघि सारेको छ।नेपाल एकीकरणका एक नायक कप्तान उजिरसिंह थापाको को नाममा यो रंगशाला निर्माण गर्ने परियोजना अघि सारिएको छ।

बुटवल उप-महानगरपालिका र लुम्बिनी प्रदेशको सह-कार्यमा प्रस्तावित उजिरसिंह रंगशाला

वातावरण संरक्षण

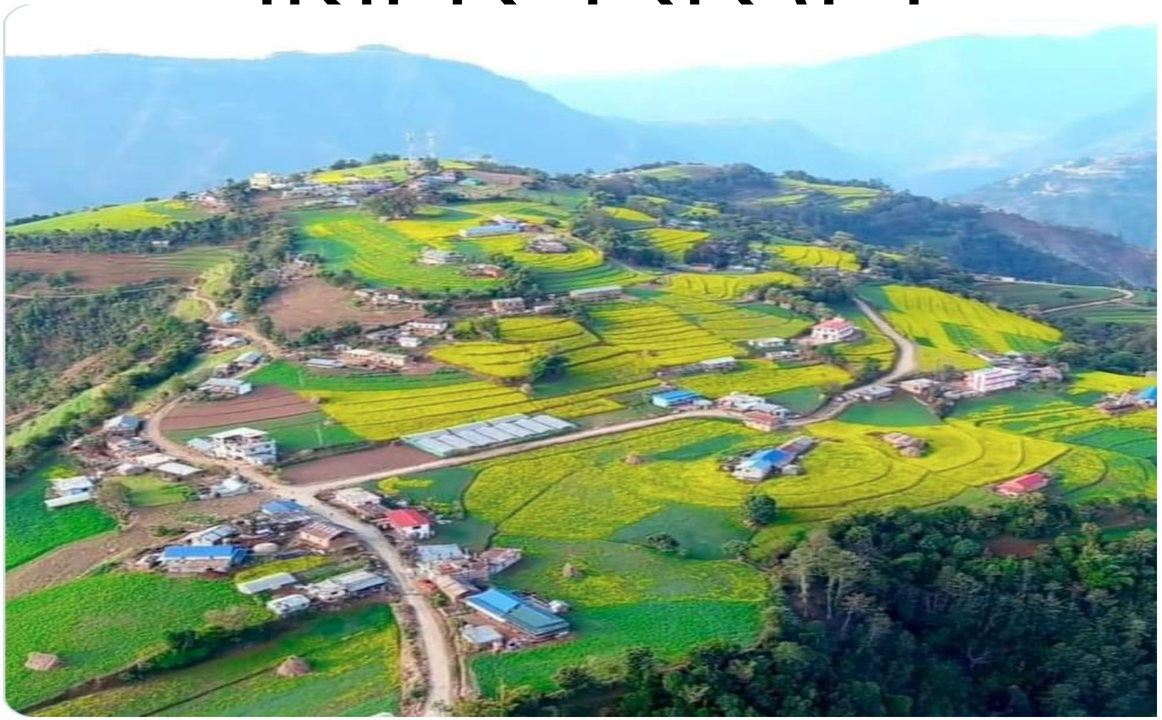

स्थानीय आर्थिक विकास योजना

- स्थानीय आर्थिक विकास योजनामा निजी लगानी परिचालन, बाह्य लगानी आकर्षण, लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको प्रवर्धन, लगानी बढाउन पूर्वाधारको निर्माण, औद्योगिक करिडोर, औद्योगिक ग्राम निर्माण, आयमूलक तथा सीपमूलक कार्यक्रमको संचालन, बहुप्राविधिक शिक्षालयLEDको निर्माण, वस्तु विशेषका औद्योगिक क्षेत्रको निर्माण जस्ता विषयहरू समावेश हुने गर्दछन।नेपाल सरकारले हाल एक पालिका एक औद्योगिक ग्रमको अवधारणा कार्यन्वयनमा ल्याएको छ।

बाँकेको खजुरामा प्रस्तावित औद्योगिक ग्राम

सम्भाव्य बस्तु

1. बस्तुको नाम	क्षेत्र
1. पाल्पाली ढाका	तानसेन तथा बुटवल
1. चरेसको थाल तथा कचौरा	धरान, मटिहानी आदि
1. कफि	गुल्मि
1. पस्मिना	काठमान्डौ
1. उनी गलैंचा	मुस्ताङ, दार्चुला, काठमान्डौ आदि
1. खुकरी	सल्यान, भोजपुर
1. तोरीको तेल	खोकना, चितवौन
1. राडीपाखि	दार्चुला, हुम्ला, जुम्ला
1. अल्लो	दार्चुला
1. काष्टकलाका बस्तु	पाटन
1. मुर्तिकलाका बस्तू	पाटन
1. ढूगाका टायल	दोलखा कास्की
1. मिथिला कला	जनकपुर
1. थाङ्का	काठमान्डौ

स्थानीय आर्थिक विकास योजनाका केही सम्भागहरू

- एक वडा एक उत्पदान
- एक घर एक एक रोजगारी
- राष्ट्रिय स्थानीय आर्थिक विकास कार्यक्रम
- राष्ट्रिय सीप विकास विकास कार्यक्रम
- विशेष वस्तु विकास र उत्पादन (Niche Product and Development)
- विशेष वस्तु उत्पादन क्षेत्र (Sector-Specific Industrial Zone)

वातावरणा संरक्षण र विपद् व्यवस्थापन योजना- हरियाली संरक्षण

- हरियाली तथा वातावरण संरक्षण योजनामा स्थानीय तहहरुले आफ्नो क्षेत्रमा आवश्यक पार्कहरु, हरित उद्यानहरू, बोटानिकल गार्डेनहरु, बन क्षेत्रहरु, चिडियाखाना, स-साना हरित आइल्यान्डहरु, सरसफाई, ल्यान्डफिल्ड साईटहरु, प्रदूषण नियन्त्रण, सडक आसपास हरियाली, ताल पोखरीको निर्माण तथा संरक्षण, स्थानीय इनार तथा पानीको मुहानको संरक्षण, नदी किनारको संरक्षण आदि विषयहरु पर्दछन्।

वातावरण संरक्षण गरौं। रुख नकाटौं

वातवरन संरक्षण र विपद व्यवस्थापन: खुला स्थान तथा उत्थानशील विकास योजना

- राम्रा सहर र गाउँमा पर्याप्त खुला स्थान रहने गर्छ। सक्षम सहर र गाउँहरू उत्थानशील हुने गर्दछन् जसबाट उनीहरु विपदसँग जुध्न सकदछन्। उत्थानशील विकास योजना विपद तथा जलवायुसँग समना गर्ने योजना हुन्। भवन संहिताको कार्यन्वयन, सहरी योजनाको कार्यन्वयन, भू-कम्प प्रतिरोधी भवनको निर्माण, विपदका लागि पूर्वतयारीहरु, वर्षादको पानी संकलन, जलाधार क्षेत्रको निर्माण आदि विषयहरू यसमा पर्ने गर्दछ।

रानी पोखरी

सामाजिक विकास योजना

- स्थानीय तहको जिम्मेवारीमा शिक्षा, स्वास्थ्य, सामाजिक समावेशीकरण, लैंगिक समानता, बाल विकास, आदि जस्ता सामाजिक विकासका क्षेत्र समेत परेका छन्। यस अलावा अग्नी नियन्त्रण, नगर प्रहरी, सिफारिश लगायतका अन्य सार्वजनिक सेवाको जिम्मेवारी समेत रहेको छ।

लुम्बिनी प्रादेशिक अस्पतालको प्रस्तावित भवन

बस्ती विकास योजना: एकीकृत बस्ती विकास, जग्गा एकिकरण तथा आवास योजना सहरी पुनरोत्थान

- नेपालका प्राचीन बस्तीहरु एकीकृत नै थिए।अझैपनि काठमान्डौँ उपत्यका, हिमाली क्षेत्र र तराईका कतिपय स्थानमा एकीकृत बस्तीहरू रहेका छन्।ग्रामीण क्षेत्रमा रहेका पालिकाहरूको सबैभन्दा ठूलो चुनौती भनको नै बस्तीको एकीकरण हो । एकीकृत बस्तीले सार्वजनिक सेवा, सडक लगायतका सार्वजनिक पूर्वाधारको लागत घटाईदिन्छ। यसले सामजिक पूँजी बढाउँदछ र अनुसन्धानहरूले यसले आर्थिक गतिविधिमा समेत उत्पादकत्व बढाउने देखाएको छ।

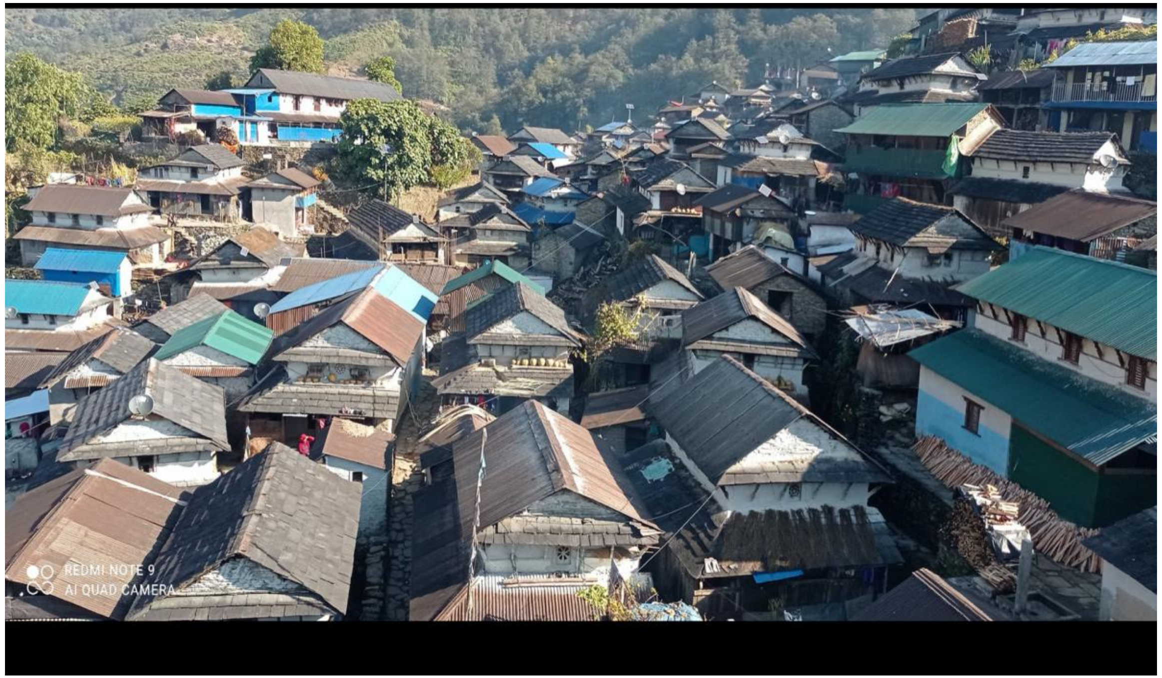

बस्ती विकास योजना:सहरी पुनरोत्थान योजना(City Rennovation Plan)

- ऐतिहासिक तथा साँस्कृतिक महत्वका प्राचीन बस्तीहरुले आफ्नो मौलिकता जोगाउन र आफ्ना सम्पदाको संरक्षण गर्न र आफ्नो स्थानलाई पर्यटकीय आकर्षको केन्द्र बनाउन सहरी पुनरोत्थान योजना समेत निर्माण गर्नु जरुरी छ।

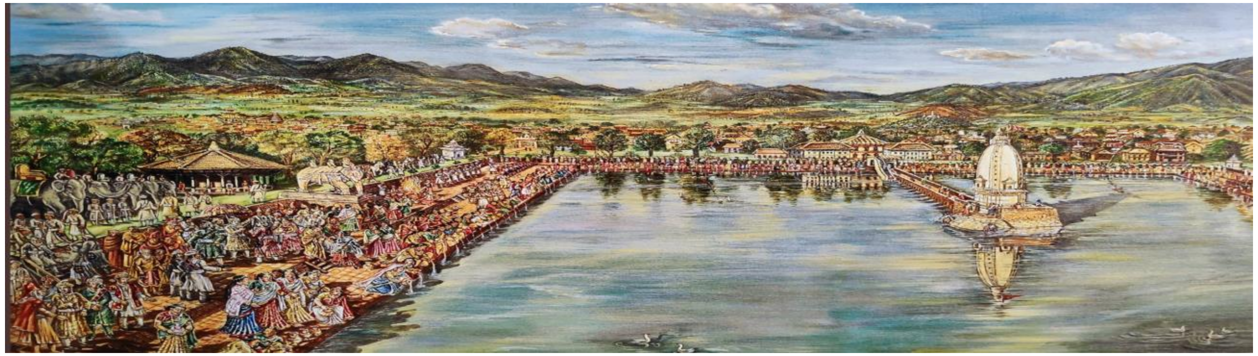

दाप्चा

पनौती

लोमांगथांग

कपिलबस्तु

जनकपुर

सिम्रनगढ

लुम्बिनी

रामग्राम

एकीकृत योजना बनाउन बनाउन आवश्यक जनशक्ति र न्यूनतम योग्यता

जनशक्ति	संख्या	योग्यता
शहरी योजनाकार	१	नेपाल ई. काउन्सिलमा दर्ता भएको र शहरी योजनामा स्नातकोतर गरेको
Geo Technical Engineer	१	Geo Technical Engineering स्नातक गरेको
आर्किटेक्ट ई=	१	आर्किटेक्ट ई. मा स्नातक भइ नेपाल ई. काउन्सिलमा दर्ता भएको
Environmental Engineer	१	Environmental ई. मा स्नातक भइ नेपाल ई. काउन्सिलमा दर्ता भएको
अर्थशास्त्री।समाजशास्त्री	१	सम्बन्धित विषयमा स्नातकोतर गरी योजना सम्बन्धि काममा १० वर्ष काम गरेको
GIS Experts	१	GIS विषयमा स्नातक गरी कम्तिमा ५ वर्ष GIS काम गरेको अनुभव भएको
Civil Engineer	१	सिभिल ईन्जिनियरिङमा स्नातक गरी नेपाल ईन्जियरिङ काउन्सिलमा दर्ता भएको र पूर्वाधार निर्माणमा कम्तिमा ५ वर्षको अनुभव भएको ।

एकीकृत विकास योजना निर्माण गर्दा बनाउनुपर्ने दस्तावेजहरू

- रणनीतिक मार्गदर्शन : यस योजनामा स्थानीय तहको दिर्धकालिक सोच, लक्ष्य, उदेश्य, रणनीति समावेस गर्नु पर्नेछ I यो तयार गर्दा SWOT Analysis, PESTLE विश्लेषण गरी समावेश गर्नुपर्नेछ I
- विश्लेषण सहितको श्रोत नक्सा (Resource Map) : यस श्रोत नक्सामा GIS Map मा नगर तथा गाउँ क्षेत्रमा रहेका सडक, संरचना, हरियाली क्षेत्र, नदीनाला, खोला, तालतलैया, अति जोखिम संवेदनशील क्षेत्र, कृषि क्षेत्र, जलश्रोत, विधुत, सार्वजनिक क्षेत्र, सांस्कृतिक पर्यटकीय क्षेत्र आदि विषय समेट्नु पर्दछ।

- स्थानीय तहको पाश्वचित्र (Profile) : राष्ट्रिय योजना आयोगबाट तयार गरिएको स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन २०७५ को ढाँचामा पाश्वचित्र तयार गर्नु पर्दछ।
- एकीकृत स्थानीय विकास योजना: यसमा माथि उल्लेख गरिएको बिभिन्न योजनाहरु समावेस हुने गर्दछन। यसरी योजना बनाउँदा योजनाको सम्भाव्यता अध्यनको आधारमा स्रोत साधनको पुर्वानुमान, आयोजनाको प्राथमिकीकरण,योजना कार्यन्वयन तालिका अनुगमन तथा मूल्यांकन योजना समेत तयार गर्नु पर्दछ।
- परियोजना बैंक : एकीकृत विकास योजना बनाएपछि यस योजनाको आधारमा देहायको ढाँचामा परियोजना बैक समेत बानउनु पर्दछ र यसलाई वार्षिक विकास योजनामा समावेश गरी कार्यन्वयन गर्नु पर्दछ।

लगानीका लागि स्रोत व्यवस्थापन

- वित्तीय समानीकरण अनुदान
- सशर्त अनुदान
- विशेष अनुदान
- समुरक अनुदान
- विषयगत सः शर्त अनुदान
- आन्तरिक ऋणको परिचालन
- राजस्व बाँडफाँडबाट प्राप्त रकम
- प्रदेस तथा संघबाट प्राप्त हुने परियोजना अनुदान
- नेपाल सरकारको स्वीकृतिका प्राप्त गर्न सकिने वैदेशिक सहायताका रकम
- सामुदायिक लगानी
- नीजी क्षेत्रको लगानि

सडक योजनाको खोजिमा रहेका गाउँ बस्तीहरू

सहरको विकास गर्दा यसको प्राकृतिक वातावरणलाइ विगार्नु हुन्न। सन १९७६ मा काठमान्डौ यस्तो रहेछ।

लन्डनका मेयर सदिकखानबाट सहरी योजना बनाउन सिकौं जसले लन्डनलाई हिंडनयोग्य सहर बनाएका छन्

नेपालका केही सिकाईहरु

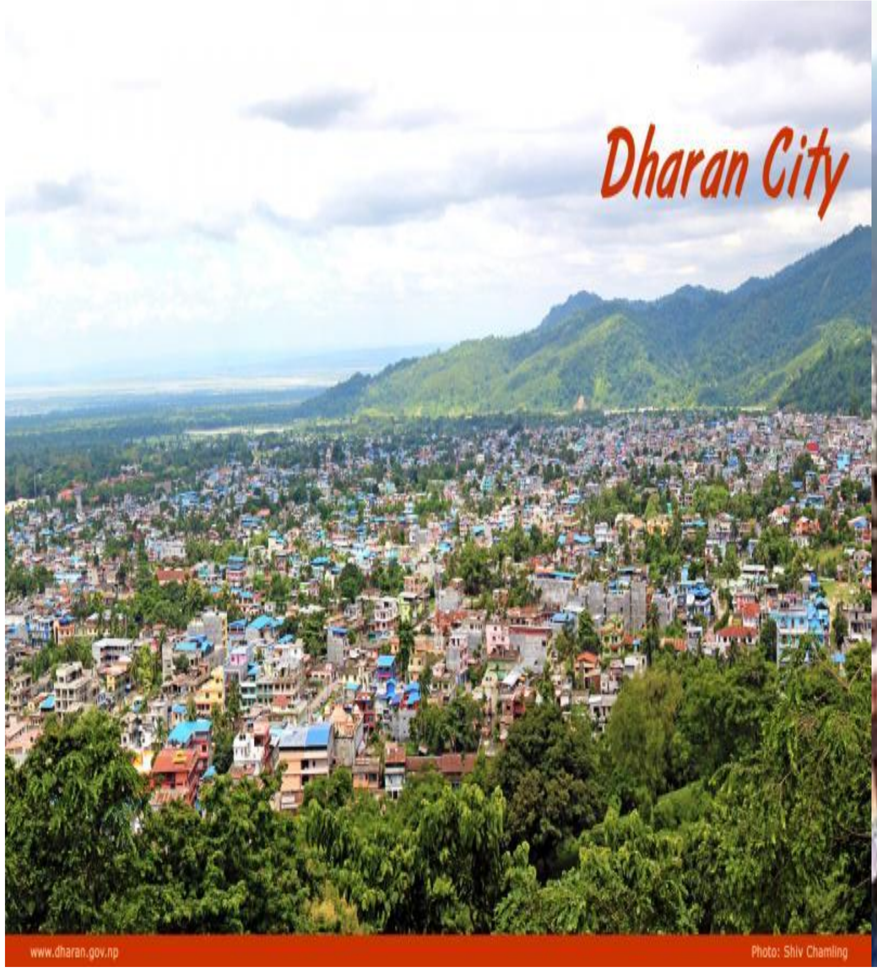

केही सिकाईहरु

तिलोत्तमाको ६ लेन सडक बुद्धमय बनाइँदै

१ घन्टा

१ वैशाख, बुटवल । नौला र रचनात्मक काम गरेर चर्चा कमाएको रुपन्देहीको तिलोत्तमा नगरपालिकाले फेरि अर्को नयाँ काम शुरु गरेको छ । तिलोत्तमाले नगरपालिकामा पर्ने ६ लेन सडकलाई लिटिल बुद्ध र पञ्चम बुद्धका मुर्तिले सजाउँदैछ । ६ लेन सडकको डिभाइडरमा नगरपालिकाले तीनसय मिटर दुरीको फरकमा २२ वटा बुद्ध मुर्ति राख्दैछ । नगरपालिकाको उत्तर सिमाना योगीकुटीमा [...]

जनकपुरबाट सिक्न सकिने कुरा

परम्परागत शैलीका भवन

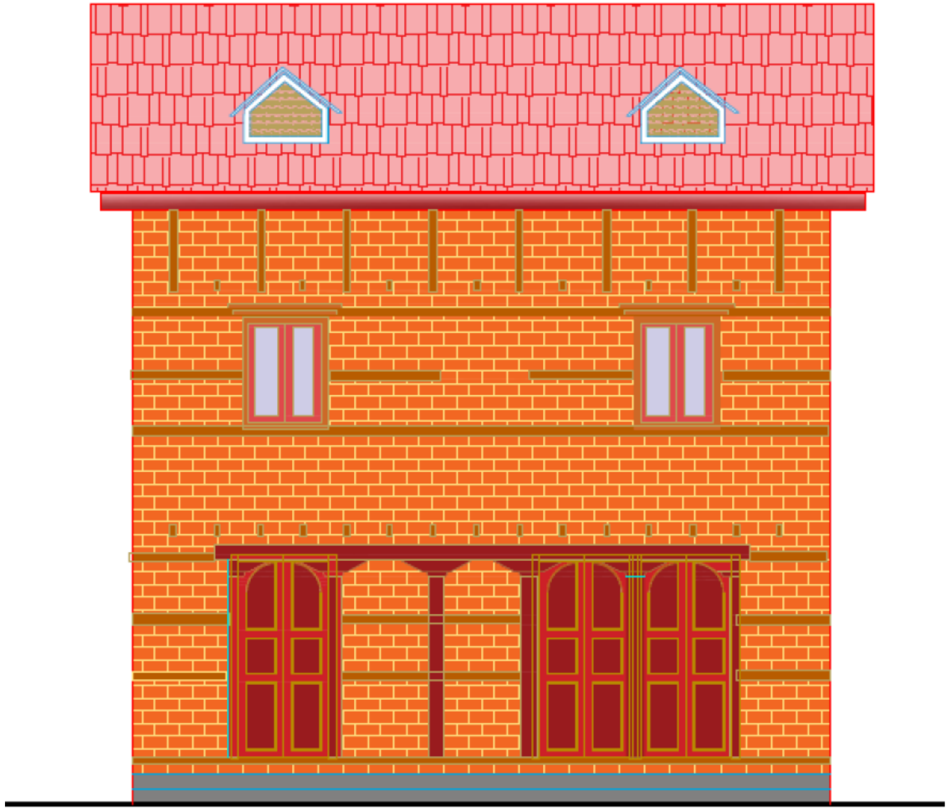

मौलिक शैलीको संरक्षण

सहरी योजना

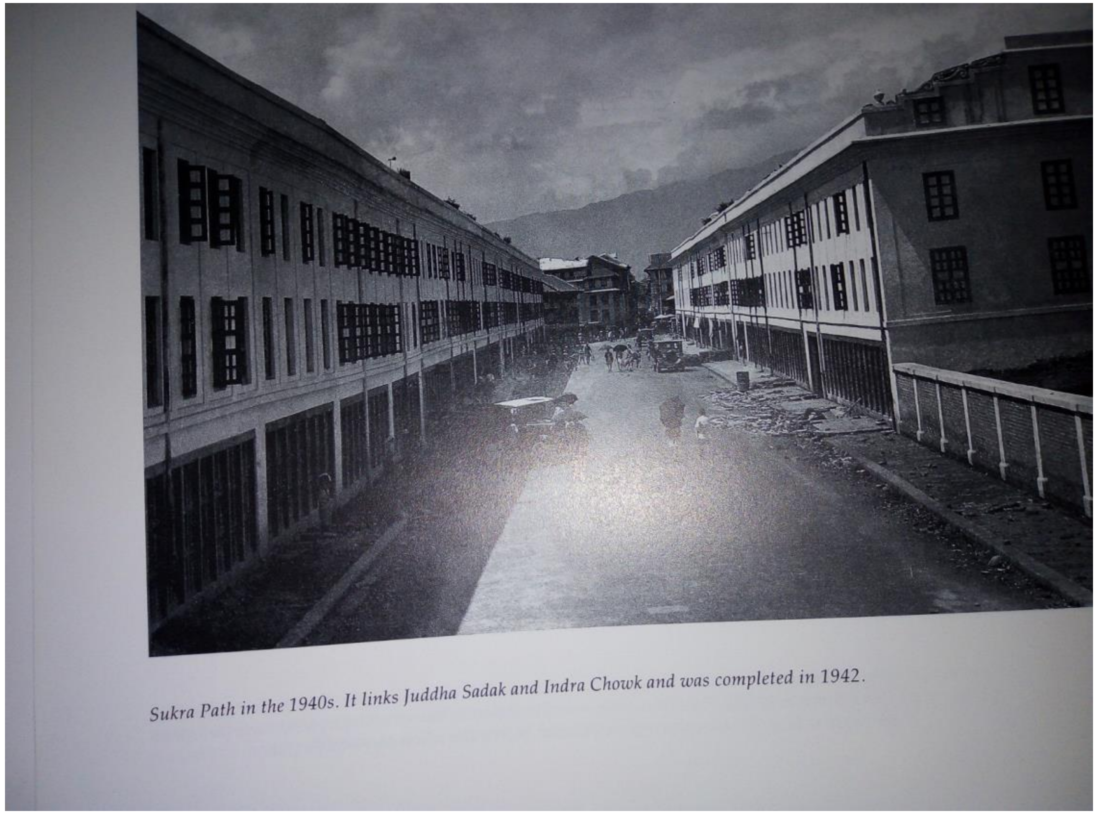

Sukra Path in the 1940s. It links Juddha Sadak and Indra Chowk and was completed in 1942.

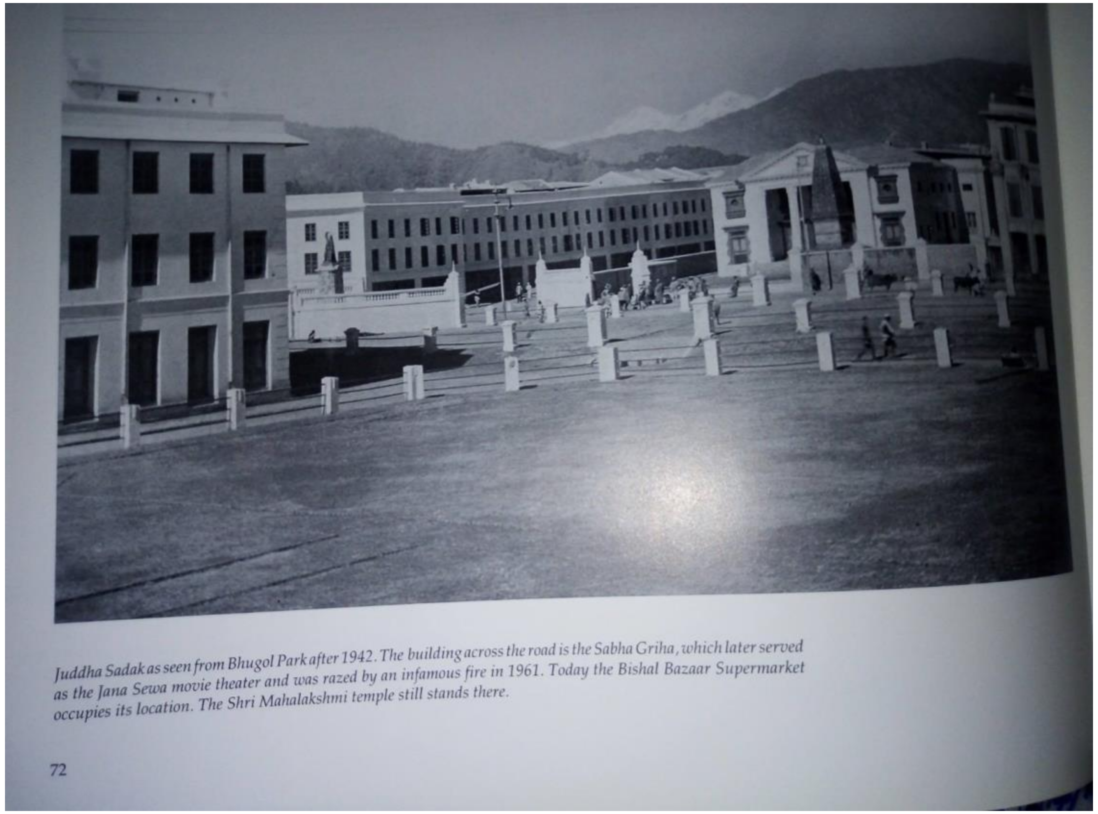

Juddha Sadak as seen from Bhugol Park after 1942. The building across the road is the Sabha Griha, which later served as the Jana Sewa movie theater and was razed by an infamous fire in 1961. Today the Bishal Bazaar Supermarket occupies its location. The Shri Mahalakshmi temple still stands there.
72

पुराना तस्विरहरु

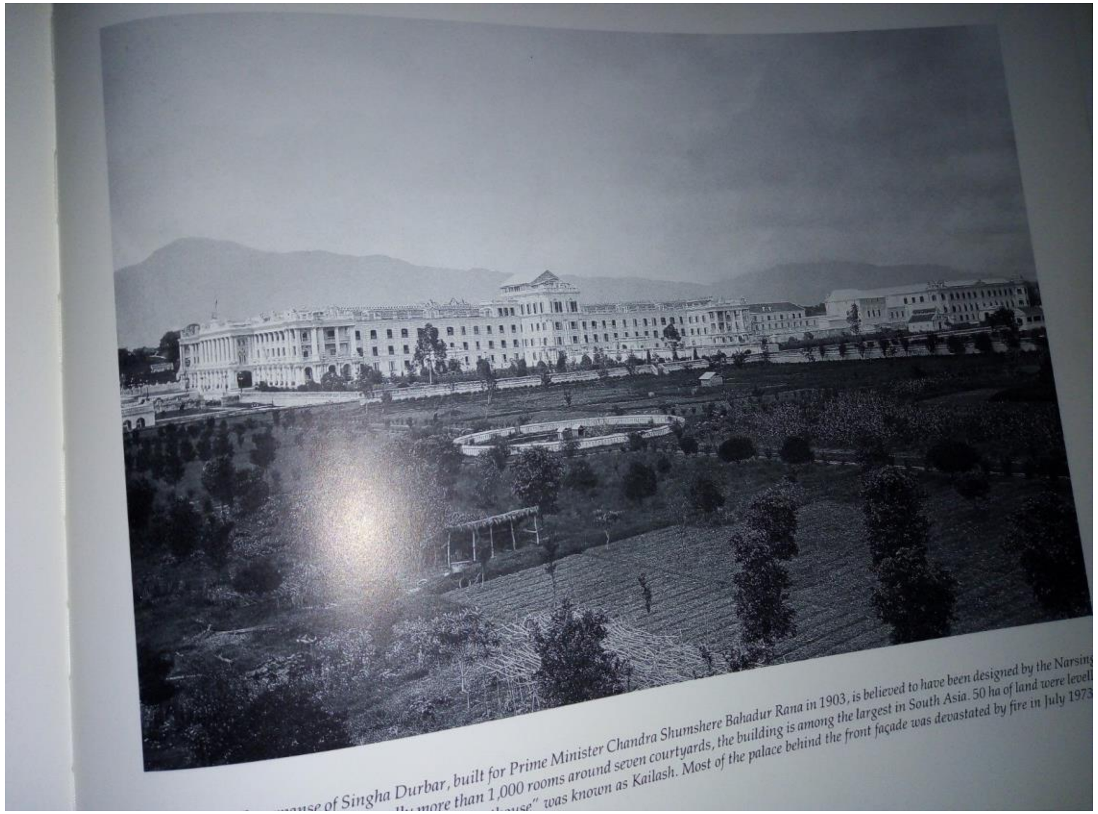
of Singha Durbar, built for Prime Minister Chandra Shumshere Bahadur Rana in 1903, is believed to have been designed by the
more than 1,000 rooms around seven courtyards, the building is among the largest in South Asia. 50 ha of land were
was known as Kailash. Most of the palace behind the front façade was devastated by fire in July 1973

पुराना तस्वीरहरु

Bodnath Stupa from the south, before 1960

पुराना तस्वीरहरु: नारायणघाट

सहरी योजना

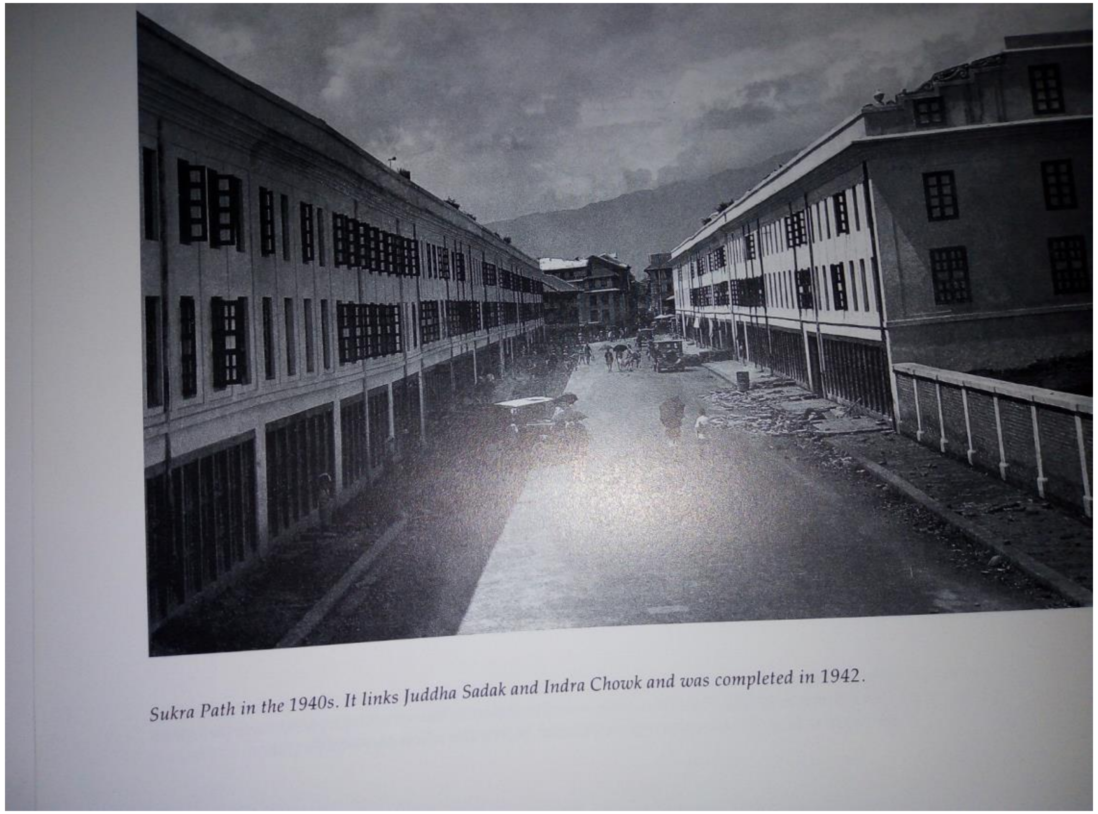
Sukra Path in the 1940s. It links Juddha Sadak and Indra Chowk and was completed in 1942.

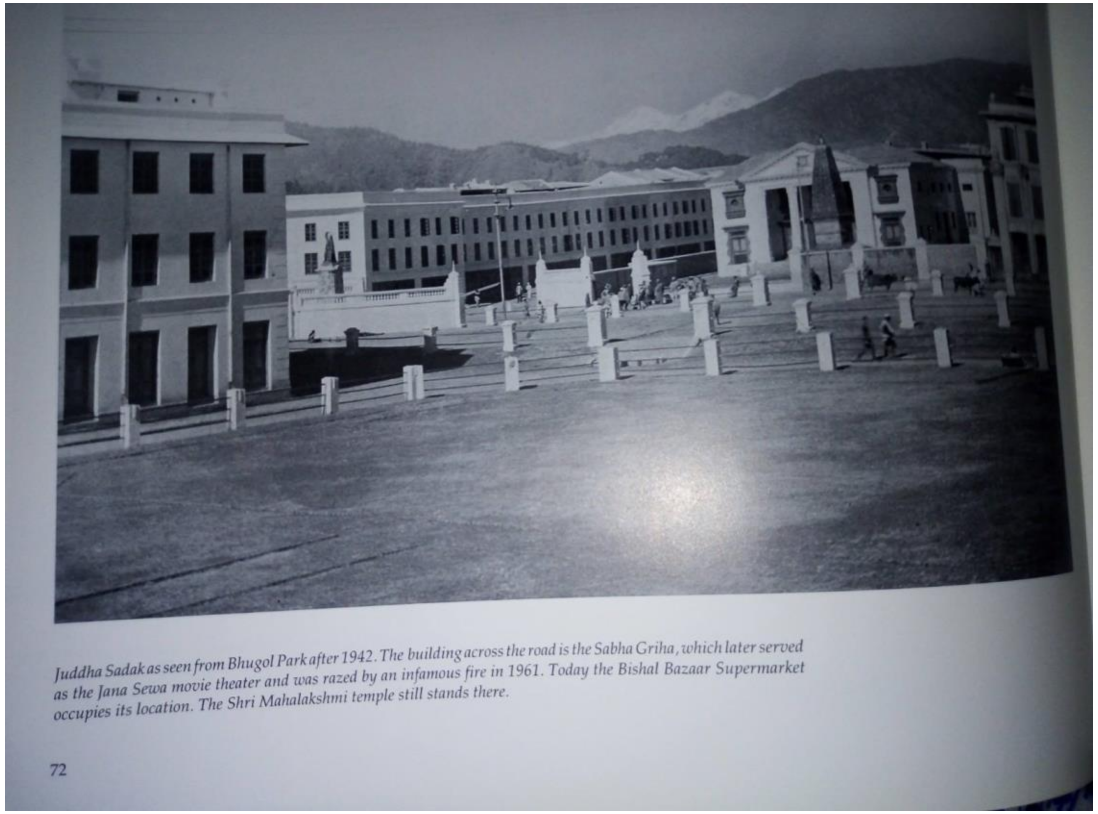
Juddha Sadak as seen from Bhugol Park after 1942. The building across the road is the Sabha Griha, which later served as the Jana Sewa movie theater and was razed by an infamous fire in 1961. Today the Bishal Bazaar Supermarket occupies its location. The Shri Mahalakshmi temple still stands there.
72

अन्तमा

सिर्जनात्मक चेतना भए खोस्टालाई पनि पैसामा रूपान्तरण गर्न सकिने रहेछ।